

Lærervejledning til “Undervisning i værkstedssprog”

**FAST
HOLD
ELSES
KARA
VANEN**

VEJE TIL
GENNEMFØRT
UDDANNELSE

Lærervejledning til "Undervisning i værkstedssprog"

November 2010

Udgiver:

Fastholdelseskaravanen
 Holbergsgade 6
 1057 København K
 www.fastholdelseskaravanen.dk

Fastholdelseskaravanen er et samarbejde mellem Undervisningsministeriet og Integrationsministeriet samt en selvstændig del af Brug for alle unge. Fastholdelseskaravanen er økonomisk støttet af Den Europæiske Socialfond.

Forfatter og udvikler: Heike Schulz Nielsen

Redaktion: Dorthe Kingo Thruelsen og Johan Linde

ISBN: 978-78-7082-219-0

1. oplag: 3000 stk.

Grafisk produktion: EF Kommunikation

Tryk: Arco Grafisk A/S

Tak til (Køkkenbog: KEN storkøkken a/s) (Metalbog: Sanistål, KJ Værktøj as, Carl Ras A/S) for fotos.

Publikationen kan bestilles hos Erhvervsskolernes Forlag

Bestillingsnummer: 102024-1

Tlf. 63 15 17 00

www.ef.dk

Forord

Elever på de erhvervsrettede uddannelser har meget forskellige forudsætninger for at bruge og forstå det fagsprog, der anvendes i undervisningen. Det er derfor nødvendigt, at både faglærere og dansklærere har ekstra fokus på fagsproget i deres undervisning.

Undervisningsmaterialet i værkstedssprog er udviklet som et supplement til den daglige undervisning med henblik på at understøtte faglærere og dansklærere i at undervise i relevant fagsprog.

Målgruppen for undervisningsmaterialet er unge og voksne i erhvervsrettede uddannelser, som har behov for at tilegne sig ord og begreber inden for et fagområde. Undervisningsmaterialet indeholder praktiske øvelser og opgaver, som eleverne kan løse enten alene eller i grupper. Opgaverne er udarbejdet med henblik på at indøve et relevant ordforråd inden for faget og styrke elevernes sproglige bevidsthed, formuleringsevne og begrebsverden. Alle opgaver er desuden opbygget, så læreren selv kan udvikle indholdet, så det passer til den konkrete elevgruppe.

Århus Produktionsskole tog i 2008 initiativ til at udarbejde det første materiale "Undervisning i værkstedssprog – træ - og byggeværksted" med støtte fra Integrationsministeriet og Århus Kommune. Efterfølgende har Fastholdelseskaravanen i samarbejde med forfatteren Heike Schulz Nielsen, Århus Produktionsskole videreudviklet materialet til to nye fagområder med tilhørende lærervejledning.

Heike Schulz Nielsen har skrevet materialet på baggrund af et samarbejde med Produktionshøjskolen i Brøndby og Odense Produktionshøjskole. Roskilde Tekniske Skole, Mercantec og Syddansk Erhvervsskole har medvirket til videreudvikling af materialet i forbindelse med deltagelse i en praktisk afprøvning.

Undervisningsmaterialet findes nu som en lærervejledning, som elevbøger samt billedkort inden for følgende fagområder:

- Træ og byg
- Køkken
- Metal

Referencer mellem elevbøgerne og lærervejledningen er markeret med symboler og sidehenvisninger.

Fastholdelseskaravanen ønsker med materialet at styrke elevernes sproglige kompetencer både danskfagligt og fagfagligt med specielt fokus på etniske minoritets elever. Fastholdelseskaravanen har som målsætning, at flere unge med anden etnisk baggrund end dansk påbegynder og fuldfører en ungdomsuddannelse således, at de efterfølgende har bedre vilkår for at opnå en varig tilknytning til arbejdsmarkedet.

Indholdsfortegnelse

Kapitel 1 – Værkstedets ting	7
Mindmaps	7
Opøvelse af et værkstedsrelateret ordforråd via arbejde med kort	8
Triazzle	8
Emballager	9
Grøntsager	9
Hvad bruges til hvad?	9
Spil/konkurrencer.....	9
Sammensatte ord.....	10
Synonymer	10
Forskellige småopgaver.....	10
Tøm værkstedsbilleder for ord	11
Skriv selv navn og brug	11
Lav din egen værkstedsordbog.....	12
Kapitel 2 – Værkstedets aktiviteter	13
Hvad gør man på et værksted	13
Spil/konkurrencer.....	13
Mindmap og tilhørende opgave	14
Liste over værkstedsudsagnsord med opgaver til	14
Orddannelse	14
Kapitel 3 – Værkstedets beskrivelser	15
Diverse opgaver	15
Tøm værkstedsbilleder for tillægsord	15
Findes der en form med u-?	15
Beskriv værkstedets ting.....	15
Kapitel 4 – Sikkerhed	16
Mindmap	16
Opøvelse af et ordforråd inden for området sikkerhed	16
Sikkerhedsskilte	16
Tænk over og diskuter arbejdssikkerhed	16
Forskellige slags ulykker i et køkken.....	17
Arbejds miljø og sikkerhed ved svejsning og termisk skæring	17
Billedopgaver til arbejdssikkerhed	17
Sammensatte ord.....	18
Internetopgaver til arbejdssikkerhed	18

Kapitel 5 – Værkstedets tekster	19
Menuplaner	20
Opskrifter	21
Hygiejne	21
Kost og ernæring	22
Opgaver til måleteknik	22
Geometri	22
Forkortelser	23
Æskeetiketter og vinkelsliberskiver	23
Svejsning.....	23
Materialelære	23
Læseforståelse	24
Internetopgaver.....	24
Krav til jobbet	25
Ordsprog	25
Opsamlingsopgave.....	25
Kapitel 6 – Alment fagsprog	26
Tegn, symboler og generelle udtryk	26
Passiver	26
Begyndelsesforståelse	26
Instruktioner	28
Instruktionens kendetegn	28
Forstå en instruktion	28
Geometriske figurer	28
2 eksempler på, hvordan figurerne kan lægges	29
Kapitel 7 – Arbejde med portfolio	30
Hvad kræver det?.....	31
Hvad det kræver af læreren	31
Hvad det kræver af teknik.....	31
Hvad det kræver af tid.....	32
Udvælgelse	32
På værkstedet	32
I skriveundervisningen	33
Arbejdet med den visuelle logbog (billedlogbog)	34
Eksempel Amir	36
Eksempel Mohamed	39
Eksempel Mille	42

Lærervejledning til "Undervisning i værkstedssprog"

Materialet "Undervisning i værkstedssprog" er tænkt som et undervisningsmateriale for unge og voksne, der har behov for at lære sig ord og begreber inden for et fagområde.

Materialets ide udspringer fra et behov for undervisningsmaterialer for unge og voksne med et fagligt indhold rettet mod specifikke brancher – på et niveau, der er rimelig basalt og lægger grundlaget for at kunne følge med på teknisk skole. Der er lagt vægt på, at materialet er mindre bogligt og mere praksisnært, og at det er lige til at gå til og dermed let anvendeligt for læreren uden yderligere forberedelse.

Med materialet skulle det være muligt at lave "relevant og vedkommende" sprogundervisning for de praktisk orienterede elever i udvalgte brancher.

Materialet er – ud over at det kan bruges som det er – tænkt som inspiration for læreren, som meget gerne må udbygge de foreslåede opgaver. Det kan f.eks. gøres ved at udskifte billeder og/eller ord med egne, som findes mere relevante eller ved at supplere med egne opgaver. Værksteder er jo langt fra ens, og elevernes niveau, alder og interesser er også forskellige. Det er måden at arbejde på og gøre sprogundervisningen praksisnær på, der er det vigtige.

Opgaverne i materialet skal indøve et relevant ordforråd inden for fagområdet og styrke elevernes sproglige bevidsthed, formuleringsevne og begrebsverden. Niveaumæssigt ligger de fleste af opgaverne under teknisk-skole-niveau.

Mange af opgaverne er særdeles velegnede til par- eller gruppeopgaver, eller til at eleven prøver selv de første 5-10 minutter og så får hjælp af læreren, eller der samles op på klasseniveau.

For at variere undervisningen og gøre den lidt sjovere, følger der til en del af kapitlerne nogle spil/konkurrencer, som det anbefales at anvende.

Kapitlerne er inddelt i 2 blokke: én hovedsagelig til faglæreren og én mest til dansklæreren, hvilket dog bestemt kun er vejledende. Lærervejledningen er opbygget som et opslagsværk, hvori læreren kan finde vejledning og inspiration til undervisningen.

Da denne vejledning gælder for både køkken- og metalelevbøgerne, er der ved de forskellige afsnit indsat to forskellige ikoner, der markerer, at afsnittet er relevant for køkken (rødt ikon) og/eller metal (blåt ikon).

Kapitel 1 – Værkstedets ting

Når man skal undervise elever i værkstedssprog, er det nemmest og mest konkret at starte med at gennemgå de ting, der rent fysisk er på værkstedet. Hvad er der, og hvad hedder det? Hele første kapitel går således ud på at indøve et relevant ordforråd, som resten af materialet så bygger på.

KØKKEN S. 8

METAL S. 8

Mindmaps

Man kan med fordel starte med at bede eleverne formulere, hvad de på forhånd kender af ord inden for faget. En metode dertil kan være at bruge forskellige mindmaps

- for at afklare de enkelte elevers fagsproglige ståsted fra starten. Dette gør det meget lettere for læreren at vælge udgangspunkt og sammensætte de grupper, eleverne senere skal arbejde sammen i
- fordi de er ukomplicerede, overskuelige og visuelle at arbejde med for eleverne
- for at spore eleverne ind på, hvad "værkstedssprog" handler om
- for at synliggøre, at fagsprog er et parallel-sprog, som alle – selv ellers danskfagligt eller håndværksmæssigt dygtige elever – skal lære separat, da mange af begreberne ikke falder inden for det, der normalt betegnes som almindeligt ordforråd

For at strukturere arbejdet med mindmaps og gøre dem mere overkommelige for de sprogligt svagere elever, er de inddelt i kategorier. Man kan niveaudele ved at bede sprogligt svage elever om kun at udfylde én eller nogle få kategorier ad gangen og bede dygtigere elever om at udfylde alle kategorier på én gang.

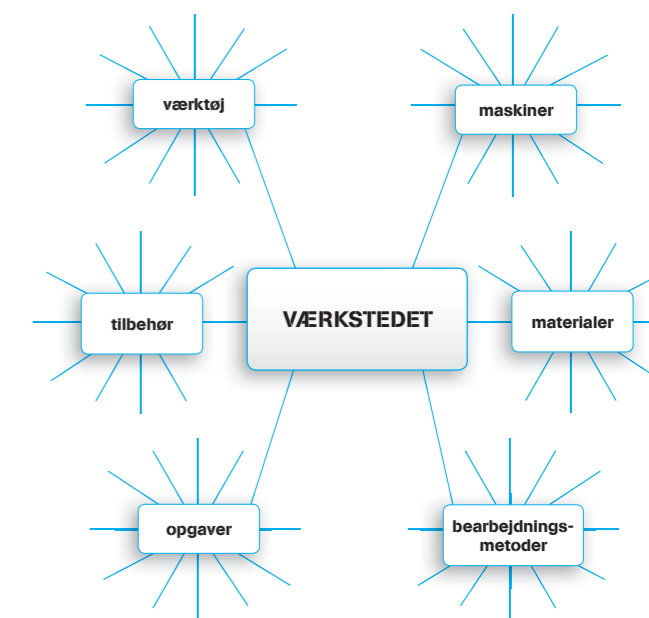
Lad eleverne arbejde alene med hver sit mindmap for at finde ud af, hvor meget de hver især ved. Det vil hurtigt vise sig, at nogle elever næsten ikke kan skrive noget som helst, mens andre har noget mere at byde ind med. De har så til gengæld ofte problemer med stavningen eller kategoriseringen eller noget helt tredje.

Det er vigtigt, at eleverne gemmer disse oprindelige mindmaps, især hvis man vil lade eleverne udfylde dem igen i slutningen af værkstedssprog-forløbet.

Dette kan være en rigtig god ide:

- for at synliggøre, at de rent faktisk har lært mange flere ord i forløbet
- for at give dem en succesoplevelse og derved stimulere lysten til at lære mere
- for at synliggøre elevernes læring for andre (faglærere, vejledere, forældre m.m.)

Efter eleverne har gemt deres mindmaps, kan man evt. samle op på tavlen, så alle elever kan se, hvor mange og hvilke ord der kan sættes på hver boble. Det kan også bruges til at synliggøre, at ens egen viden er én ting, men hvis man samler hele holdets viden, er den næsten altid meget større – hvilket man bør lære at udnytte, hvis man skal arbejde sammen.

Eksempel på mindmap fra Metal.

KØKKEN S. 9 METAL S. 10

Opøvelse af et værkstedsrelateret ordforråd via arbejde med kort

Den første øvelse til at opøve et værkstedsrelateret navneords-ordforråd løses ved at bruge de kort, der hører til materialet. De består af et billedkort, et navnekort og et brugskort til hver af de udvalgte ting fra værkstedet.

De er delt i 3 områder:

- værktøj/redskaber
- maskiner og apparater
- tilbehør/diverse ting

Det kan være en god ide at arbejde med 1 eller 2 områder ad gangen, ellers bliver antallet af ord for voldsomt, især for de sprogligt svage elever. De dygtigere elever præsenteres dog for alle ord på én gang, hvilket gør øvelsen mere udfordrende.

Kortene foreslås brugt på følgende måde:

- Læg billedkortene i nogle rækker på bordet, og find de navnekort, der passer til billederne
- Bland kortene og gentag øvelsen, eller spil huskespil med billed- og navnekort sammen med en anden elev på ca. samme niveau – hver gang et billedkort vendes, skal man sige tingens navn, hver gang et navnekort vendes, skal man lave en passende bevægelse til tingen
- Læg navnekortene til side, og læg billedkortene i nogle rækker på bordet igen, og sæt nu brugskortene på (det tredje sæt kort, hvorpå der står, hvad man bruger tingene til) eller
- Læg billedkortene til side, og kombinér i stedet navnekort og brugskort, så de passer sammen i par
- Fortsæt på samme måde med de andre områder

Det er meget forskelligt, hvor gode og hurtige forskellige personer er til at kombinere kortene. Nogle husker dem efter én gennemgang, andre skal øve sig adskillige gange. De hurtige går bare hurtigere frem eller hjælper dem, der har sværere ved det.

Kortene er grundlag for opgaver og spil gennem hele materialet, da man har større mulighed for at indlære nye ord, hvis man møder dem mange gange og i forskellige sammenhæng. Det kan derfor være en god ide at have flere sæt kort, så flest muligt elever får mulighed for at sidde med dem mellem hænderne. Mange af de læse-stave-svage elever har et stort behov for alternative indlæringsmetoder som f.eks. at arbejde visuelt via billeder og taktilt ved at røre ved det, de skal lære (her i kortform), visuelt lægge dem frem for sig og/eller fysisk flytte rundt på kort (hen til deres korrekte makker). For de kinæstetiske elever kan det være en rigtig god ide at lade dem lave opgaven på en smartboard-tavle, da de her skal bevæge hele kroppen.

Opgaven med at matche kortene træner især værkstedets navneord, men ved at indsætte øvelsen om, hvad man bruger tingene til, sniger der sig alligevel nogle udsagnsord ind, der hænger sammen med de enkelte navneord. Dette er valgt, fordi det er en god ide at indlære navn og funktion sammen som en enhed.

KØKKEN S. 10 METAL S. 11

Triazzle

Når eleven har nogenlunde styr på de forskellige ting, klipper de materialets første "Triazzle" ud. Et Triazzle er et puslespil i trekantede, der skal klippes ud langs de sorte kanter, hvorefter de blandes og pusles på plads igen ved at lægge billederne op ad deres korrekte navn. Hvis det gøres rigtigt, går det op og bliver til et rektangel igen.

Hvis man kan lide at lade eleverne arbejde med Triazzler, kan programmet til at generere dem købes på www.lesyre.se. Lesyre-programmet kan lave forskellige taktile undervisningsmaterialer ud fra de ord, man selv indtaster. Det kan være alle mulige ord inden for f.eks. ens fagområde, og man kan også indsætte billeder eller spørgsmål i stedet for kun ord. Lesyre er en gave til de lærere, der gerne vil udarbejde kvalificerede taktile læringsstils-materialer uden at skulle bruge alt for meget tid.

KØKKEN S. 11

Emballager

Når man arbejder i et køkken, skal man kende de forskellige typer emballager. Det er godt at vide, at en æske er forskellig fra en karton, hvad der er forskellen mellem en flaske og en dunk, og at en bakke ikke er det samme som et bæger.

Opgaven går ud på at benævne de forskellige emballagetyper, sige hvad de er lavet af og forholde sig til, hvad man bruger til hvad. Det, der er væsentligt, er diskussionen omkring det, og at eleverne byder ind med eksempler på de forskellige madvarer, man bruger emballagerne til. Således kobler de opgaven til de ting, de har oplevet og set derhjemme eller på køkkenværkstedet. De opfordres til at undre sig og spørge ind til, hvorfor man bruger hvad til hvad. Nogle af eksemplerne vil ikke være entydige – f.eks. kan man jo købe eddike både på flaske og i dunk – og det er da heller ikke resultatet i sig selv, der er interessant, men i-tale-sættelsen af det at emballere madvarer. Derfor skal de også sidst i opgaven forholde sig til bortskaffelsen af emballagerne efter endt brug.

Grøntsager

Opgaverne omkring grøntsager er et bud på, hvordan man kan arbejde med at lære eleverne navnene på grøntsager.

Opgaven indeholder billeder af 30 grøntsager, som eleverne først og fremmest skal benævne. Derefter skal de give et bud på, hvad der kendetegner dem (f.eks. farven, at det er en rodfrugt, en krydderurt eller en kålart) og/eller hvad man bruger dem til (f.eks. i en salat, som kogt tilbehør til maden, i supper eller som snacks). Til sidst er der forskellige småopgaver især til anvendelsen af de forskellige grøntsager.

Så følger der endnu et Triazzle-puslespil (se vejledning på foregående side).

KØKKEN S. 19 METAL S. 13

Hvad bruges til hvad?

For at indøve værkstedstingenes navne, skal eleverne skrive, hvilke ting man bruger til hvad. De skal altså koble tingenes navne til en eller flere aktiviteter, der er forbundet med tingene. Denne kobling mellem det, man gør, og den ting, man skal bruge til at gøre det rigtigt, er meget vigtig i det daglige arbejde på værkstedet. Og jo mere eleverne træner i at i-tale-sætte dette, jo mindre vil de være i tvivl, når de står på værkstedet, og der måske ikke lige er én, man kan spørge. Således hjælper det at sætte ord på en proces med til at forstå, hvad man gør, hvordan man gør det, og tit og ofte resulterer det også i en snak om, hvorfor man gør, som man gør. Det er derfor også ret så vigtigt, at der bliver samlet op på opgaven på klasse-plan, så eleverne kan rette deres bud og måske kan få sat nogle flere ord på, end de selv kunne.

KØKKEN S. 21 METAL S. 15

Spil/konkurrencer

For at variere undervisningen og gøre sproglindlæringen lidt sjovere, hører der til dette kapitel 5 spil/konkurrencer: "hånd på" i 2 udgaver, en quiz, et frugt- og grøntspil og "hangman". De sidste 2 findes bagerst i dansklærer-delen.

Alle spillene omhandler/repeterer det, der har været arbejdet med i dette kapitel.

At gøre sproglige konkurrencer til en del af undervisningen er valgt af flere årsager.

For det første fordi ordlege skærper den sproglige opmærksomhed, der er så vigtig for sproglindlæring. De udfordrer elevens aktive ordforråd og hans viden om verden. Da alle spil/konkurrencer handler om værkstedsfaglige ord, er formålet også, at eleverne skal bruge det, de har lært, i endnu en sammenhæng.

For det andet elsker rigtig mange unge mennesker (især unge mænd) at konkurrere, og konkurrenceelementet kan få dem til at oppe sig og gøre sig ekstra umage – også i den sidste halve time af mødegangen, hvor koncentrationen ellers godt kan svigte.

For det tredje er spil velegnede til at trække på alternative intelligenser (som det kropslige, rumlige, visuelle) og sidst, men ikke mindst, er det hyggeligt og ofte ret sjovt – og det er altid en god ide at slutte sprogundervisningen af med en positiv oplevelse/et grin. Så går eleverne fra undervisningen med et smil og husker den som noget positivt – dvs. møder til næste omgang med lysten i behold.

KØKKEN S. 27 METAL S. 21

Sammensatte ord

Dansk er et sprog med relativt få ord i forhold til andre sprog. Til gengæld har vi massevis af sammensatte ord. Dette gør sig også – eller måske især – gældende, når vi taler fagsprog. Derfor er der en række opgaver, der har til formål at øge fornemmelsen for og opmærksomheden på sammensatte navneord.

I opgaverne skal eleverne vælge et ord fra hver af kassernes sider og skal således selv danne sammensatte faglige ord. Enkelte ord kan potentielt sættes sammen med flere "makkere" til meningsfulde ord, så det gælder om at få alle 10 par til at gå op. Disse skal så skrives på linjerne efter kassen og gerne også illustreres, så godt man nu kan, helt ude til højre. Denne mulighed er givet, fordi de visuelle elever ofte er bedre til at indlære ord ved at koble navnet med et billede. Og så får de elever, der er dygtige til at tegne eller skitsere, en succes her.

Opgaven bør fra lærerens side selvfølgelig følges op af en snak om, hvad de to dele af ordet siger noget om – og hvordan man generelt kan aflede noget af sammensatte ords betydning ud fra de enkelte dele.

En "AB" (ord sammensat af ordet A og ordet B) kan oftest omskrives som

en B til/med/til at A (med) eller
en B lavet af A

F.eks. er et grydelåg et låg til gryden, et cykelhjul et hjul til cyklen, en rørtang en tang, man spænder rør med, og et plastikbord er et bord lavet af plastik. Det er selvfølgelig en regel med ret mange undtagelser, men i det store og hele passer det.

KØKKEN S. 28 METAL S. 23

Synonymer

På dansk er det meget normalt, at nogle ting har 2 forskellige navne, der bruges i flæng – også inden for et fagområde. Men det betyder også, at man skal lære sig begge ord, hvis man vil være sikker på at forstå, hvad der bliver sagt eller bedt om. At 2 forskellige ord betyder (næsten) det samme, er ikke just logisk, men derimod noget, man bare skal indlære. Oftest er det nok at kunne sige det ene af ordene, men man bør forstå begge 2, fordi folk bruger dem i flæng.

Derfor skal eleverne arbejde med synonymer. Giv eleverne opgaven og lad dem prøve at løse den alene (de dygtige) eller 2 og 2, hvis de har lidt svært ved det. Nogle vil synes, opgaven er ret nem, andre kan slet ikke finde ud af det på egen hånd.

Dette er en af den slags opgaver, som man enten kender svaret på, eller så gør man ikke. De, der har svært ved det, må derfor have mulighed for at få hjælp, enten af læreren eller en klassekammerat. Man kan med fordel samle op på tavlen, efter at eleverne har siddet med opgaverne i f.eks. 10 minutter.

Herefter kan man træne de samme ord igen i en Triazzle (metal).

KØKKEN S. 30 METAL S. 32

Forskellige småopgaver

De forskellige småøvelser kan eleverne løse alt efter behov, niveau og tid. Nogle af dem kan med fordel gives til de elever, der er hurtige til at løse de andre opgaver, og derfor skal "fodres" med lidt mere.

Formålet med dem er at præsentere de samme fagord igen og igen i forskellige sammenhænge, så eleverne møder dem mange gange, og derved bliver mere og mere fortrolige med dem.

I de 2 miks-opgaver skal eleverne ud over at se/genkende fagordene også selv skrive dem ned, så de vænner sig til stavemåden og får ordene "ind gennem hånden", hvilket er godt for de taktile (røre-eleverne).

Stavelsemiks er en opgave, hvor fagord er delt i stavelser, og disse stavelser er blandet sammen, så man selv skal bytte dem rundt for at finde frem til det korrekte ord. En opgave, nogle vil synes ligger i den lette ende, men mange elever har alligevel svært ved at løse den. Den starter med lette ord i første kolonne, som så bliver sværere og sværere, efterhånden som man når ned i anden kolonne.

Så følger der nogle krydsord, hvor man skal gætte de korrekte benævnelser ud fra nogle beskrivelser. De ligger i den lette ende.

Bogstavmiks-opgaven går ud på, at der står en masse bogstaver i én lang linje uden mellemrum. Opgaven går ud på at genkende 3 værkstedsord, der er gemt i disse linjer – først stavet almindeligt forfra, dernæst stavet bagfra, hvilket gør opgaven noget sværere.

FIND-ORD er en "kryds og tværs"-lignende opgave, hvor det gælder om at finde de værkstedsord, der står foroven, i gitteret nedenunder. Ordene kan stå vandret, lodret eller diagonalt og er enten stavet forfra eller

bagfra. De ikke-benyttede bogstaver, der står tilbage, efter man har streget de fundne ord over, giver – læst oppefra og ned – nogle løsningsord, der selvfølgelig igen er værkstedsord. Erfaringen er, at enten elsker en elev denne form for opgave (og vil gerne have flere) eller også hader han den (og nøjes med én).

KØKKEN S. 34 METAL S. 32

Tøm værkstedsbilleder for ord

Opgaven med at tømme værkstedsbilleder for ord kan bruges, som den er i materialet. Den skal udfordre elevens hukommelse i og med, der skal benævnes så mange som muligt af de ting, der kan ses på billederne. Endnu bedre vil det dog være, hvis eleverne får nogle nyere billeder fra deres eget værksted (helst med dem selv på) at skrive ud fra. Det øger motivationen, når man skriver om sig selv. I opgaven skal eleverne kun nedskrive navneord – samme opgave hvor de skal finde udsagnsord og tillægsord følger i de næste kapitler.

Eksempel fra køkken.

Eksempel fra metal.

KØKKEN S. 37 METAL S. 35

Skriv selv navn og brug

I denne opgave optræder de samme billeder af værktøj/redskaber, maskiner og tilbehør/diverse ting, som der er på kortene. Men mens eleverne tidligere har arbejdet med deres passive ordforråd – ved kun at skulle matche billedkort med navne- og brugskort, dvs. kun at skulle forstå – så skal de denne gang selv både huske og kunne stave dem aktivt, da opgaven er at benævne dem skriftligt.

Man kan niveaudele opgaven ved at lade de svagere elever nøjes med kun at navngive tingene – det kan være så rigeligt svært for dem. De dygtigere elever skal derimod både navngive tingene og skrive på, hvad man bruger dem til. Det er en ret svær øvelse, der virkelig udfordrer elevernes aktive ordforråd og deres evne til at huske det, de har arbejdet med.

Det kan være en god ide at dele opgaven i flere dele, så man kun arbejder med én af siderne ad gangen – ellers kan man godt køre lidt træt i at skulle løse alle 3 sider. Man kan f.eks. med fordel lade eleverne løse "værktøj/redskaber"-siden og derefter spille det ene sæt "hånd på" og ved næste undervisningsgang fortsætte med "maskiner" og "tilbehør/diverse ting"-siderne, efterfulgt af det andet sæt "hånd på".

Lav din egen værkstedsordbog

Efter at have arbejdet med de foregående opgaver for at udvide ordforrådet og huske forskellige begreber, skal eleverne nu for alvor selv på banen. De skal lave deres egen værksteds-ordbog. Dertil skal de bruge hver sin computer og have adgang til internettet og et tekstbehandlingsprogram.

Eleven starter med at åbne både tekstbehandling og internet. I tekstbehandlingen laves en tabel med 3-5 kolonner, alt efter niveau – jo dygtigere eleven, jo flere kolonner. Opgaven er så til første kolonne at finde billeder på nettet af de ting fra værkstedet, eleven synes er væsentlige at tage med i sin ordbog. Fordelen ved, at eleven selv vælger billederne er, at han dermed kan vælge de produkter, han bruger mest, og som ligner dem, der reelt findes på hans værksted.

Billederne findes ved at gå ind på hjemmesider, der har med ens fagområde at gøre. En eller flere af følgende kan anbefales:

Køkken:

www.kenstorkoekken.dk
www.flickr.com (søg på ønskede ord)

Metal:

www.sanistaal.dk → produkter
www.kj.dk
www.carl-ras.dk

Billederne kopieres til første kolonne af tabellen. Hvad der skrives i de andre kolonner, afhænger af elevens niveau. Opgaven differentieres i sværhedsgrad ved, at jo dygtigere eleven er, jo flere kolonner skal han udfylde. Kun fantasien sætter grænser for variationsmulighederne i indholdet. Man kan f.eks. vælge kolonner med varens navn, dens pris, hvad den bruges til, leveringstiden, varens dimensioner (længde, bredde eller vægt) eller varenummer, alt efter hvad man mener, eleven vil kunne finde ud af.

Eleverne kommer i denne opgave – ud over igen at arbejde med for dem relevante værksteds-navneord – til at øve sig en del i it-værktøjer. De skal bl.a. arbejde med:

- hvordan man kopierer billeder fra internettet og sætter dem ind på rette sted i et tekstdokument
- at tilpasse billedernes størrelse i tekstdokumentet
- at indsætte og arbejde med tabeller i et tekstdokument
- at søge på nettet og udvælge relevante ting, uden at "blive væk" i informationsmængden

Opgaven kan let differentieres. Hver elev når så meget, som han kan inden for den givne tidsramme, og opgaven kan med fordel strække sig over flere undervisningsgange. Resultatet bliver næsten altid meget pænt, uanset niveau, og kan nemt printes ud til sidst – gerne i farver, hvis der er mulighed for det. Det udvælges meget ofte af eleverne til at komme i deres portfoliomappe, da de plejer at være meget stolte af resultatet (også de ikke-boglige elever).

Eksempel på køkken-ordbog.

billede	navn	pris	materiale
	grydeske	28,00 kr.	træ
	sigte	73,00 kr.	metal
	vandkande	87,50 kr.	plastik

Kapitel 2 – Værkstedets aktiviteter

I det første kapitel har det handlet om, hvad tingene på værkstedet hedder (navneord). I dette kapitel er der fokus på, hvad man gør med disse ting – og hvad det generelt er for aktiviteter, der foregår på værkstedet. Dvs. det handler om at arbejde med udsagnsord (verber).

Hvad gør man på et værksted?

Denne opgave går ud på, at eleven får nogle billeder fra værkstedet, hvorpå der sker noget "normalt" på værkstedet. Til opgaven kan de billeder bruges, der er her i materialet, men også gerne værkstedets egne, hvor eleven selv er på, da det motiverer at skrive om sig selv. Det er i den forbindelse meget vigtigt, at der ikke kun fotograferes produkter, men også mennesker, fordi det er mennesker, der gør noget. Billederne printes ud i farver, og eleverne skal så til hvert billede skrive mellem 1-3 udsagnsord (læreren stiller passende krav til hver af sine elever). Det kan aftales, at eleverne gerne må medtage udsagnsord, som ikke ses på billederne, men som de kommer i tanker om, fordi de indgår i processen med at lave det produkt, som der arbejdes med på billederne.

Eksempel på metalbillede.

Spil/konkurrencer

Også til dette kapitel er der et par ideer til nogle spil/konkurrencer, man kan lave med sine elever, når de arbejder med værkstedets aktiviteter. De kan spilles sidst i timen som en slags "belønning" for god koncentration, eller når eleverne trænger til en pause fra det fysiske arbejde på værkstedet.

Det er vigtigt, at læreren, der er dommer og pointstyrrer, har en god retfærdighedssans og griber ind ved uoverensstemmelser, da sindene i en konkurrence meget let kan komme i kog. Rigtig mange elever har et udpræget konkurrence-gen, og de bliver ret så sure, hvis der snydes. De synes generelt, at det er fair nok at tabe i en ærlig dyst, men ikke fordi en lærer synes, at "alle skal vinde, så vi må hellere hjælpe taberne lidt". Det er vigtigt og godt for motivationen og selvtilliden med sejre, men de skal også føles som sejre og ikke som medlidenhed for at virke efter hensigten.

Eksempel på køkkenbillede.

KØKKEN S. 50 METAL S. 46

Mindmap og tilhørende opgave

I den danskfaglige del begynder forløbet med, at eleverne selv skal aktivere deres ordforråd ved at lave et mindmap over, hvad de gør på værkstedet. Disse egne udsagnsord skal de så arbejde videre med i den efterfølgende opgave.

Hvis en elev har meget svært ved at komme i tanker om de udsagnsord, der bruges på værkstedet, kan man med fordel henvise til billederne fra kapitlets første opgave ("Hvad gør man på et køkkenværksted"), hvor nogle udsagnsord er illustrerede. Derudover kan det være en god ide at give eleven billedkortene over værkstedets ting (fra kapitel 1) og bede ham huske, hvad man gør med de forskellige ting. Disse ting plejer at hjælpe, da opgaven med at lave et mindmap så bliver mere konkret og visuel for eleven.

Når ordene er fundet, arbejdes der lidt videre med dem, idet eleverne skal sætte dem i datid eller før nutid (frit valg). Dette for at gøre eleven opmærksom på, at når man arbejder med udsagnsord, så bøjes de i tid og kommer derved til at lyde anderledes.

KØKKEN S. 51 METAL S. 47

Liste over værksteds-udsagnsord med opgaver til

Da eleverne ofte er lidt snævre i deres aktive ordforråd, følger der så en opgave, der primært har til formål at synliggøre og indøve den meget brede vifte af normalt anvendte værksteds-udsagnsord. 76 af dem står oplistet, og eleverne skal så forholde sig til disse mange udsagnsord i en række opgaver.

I opgaverne skal eleverne forholde sig indholdsmæssigt til de mange udsagnsord, da det vigtige jo er, at de forstår deres betydning og kan anvende dem korrekt senere hen.

Opgaverne kan selvfølgelig også gives som gruppearbejde.

KØKKEN S. 56 METAL S. 52

Orddannelse

De grammatiske opgaver, der handler om orddannelse er medtaget, da et af fagsprogets kendetegn er hyppig brug af forstavelser og afledninger. Det vil nok være en god ide at fordele disse opgaver på flere forskellige lektioner, da det ellers hurtigt bliver for tørt og teoretisk. Ved meget svage elever springes de simpelthen over.

Kapitel 3 – Værkstedets beskrivelser

Efter i de 2 første kapitler at have arbejdet med navneord og udsagnsord, kommer turen nu til tillægsordene. Tillægsord – også kaldet adjektiver – er ord, der beskriver ting og personer. Derfor også kapitlets overskrift. Værkstedets tillægsord siger noget om produktens egenskaber, f.eks. om form, farve, overflade, konsistens, smag og udseende, men også noget om, hvad man synes om dem. Tillægsord gør beskrivelser præcise, levende og interessante.

KØKKEN S. 61 METAL S. 55

Diverse opgaver

Den brede vifte af opgaver har det formål at arbejde med at udvide elevernes aktive ordforråd. Alt efter elevernes niveau løses opgaverne individuelt, i grupper eller på klasseniveau. Det er forsøgt at sætte opgaverne i stigende sværhedsgrad (selv om dette altid kan diskuteres). Opgavernes formål er at få eleverne til at forholde sig indholdsmæssigt til de mange tillægsord, dvs. de skal blive helt klar over, hvad de enkelte ord betyder, hvad de ikke betyder, samt hvordan man anvender dem.

Der er opgaver til forståelse af enkeltord (multiple choice), modsætninger, synonymer og en opgave, hvor eleverne skal tildele forskellige ting nogle tillægsord. Der arbejdes således på helt normal vis med tillægsord – den eneste afgørende forskel til traditionelle undervisningsmaterialer er, at de ord, man arbejder med, er ord, som er relevante på elevernes værksted.

KØKKEN S. 66 METAL S. 60

Tøm værkstedsbilleder for tillægsord

Ligesom i kapitel 1 er der også i dette kapitel en opgave, hvor eleverne skal tømme nogle værkstedsbilleder for ord – denne gang selvfølgelig kun tillægsord. At samme slags opgave går igen kapitel efter, er valgt, fordi den derved bliver genkendelig for eleverne, så de efterhånden ved, hvad de skal gøre og hvordan, og derfor bliver noget mere selvhjulpne og forhåbentlig hurtigere til at komme i gang. Derudover er det umådelig vigtigt for elevernes motivation, at de oplever, at det, vi arbejder med i danskundervisningen, hele tiden tager udgangspunkt i det, der sker på værkstedet.

Byt (igen) endelig materialets billeder ud med egne billeder fra elevens eget værksted, gerne med eleven selv på, da det som sagt øger motivationen at skrive om sig selv.

KØKKEN S. 69 METAL S. 63

Findes der en form med u-?

I det danske sprog sætter vi ofte et u- foran ord, vi vil negere. Men ikke altid – og hvornår er det så lige, at det er korrekt, og hvornår er det ikke? Og hvorfor synes folk, det er så morsomt, hvis man kommer til at bruge u'et forkert? Det danske sprog er spækket med små, ulogiske finurligheder, som man bare må lære udenad. Det skal denne lille øvelse give anledning til at opleve og diskutere. Det er en af den slags lidt sjove opgaver, man lige kan bruge 10-15 minutter på til sidst, hvis der bliver tid til overs.

KØKKEN S. 70 METAL S. 64

Beskriv værkstedets ting

Opgaven med at beskrive værkstedets ting er en udfordrende opgave til dygtige elever, som tydeliggør, hvor svært det er at beskrive levende, interessant og præcist. Men når det lykkes, er det en stor sejr.

Lad eleverne arbejde med opgaven i par eller smågrupper, da det er en meget kreativ og sprogligt svær opgave, som de let kan opleve nederlag med, hvis de sidder alene med den.

Hvis man har en sproglig dygtig klasse, der får lavet beskrivelser af en række af værkstedets ting, kan man bagefter fint bruge disse beskrivelser til en quiz. Her erstatter man den beskrevne tings navn med et vrøvleord (som f.eks. pjol, frut, sosk) og lader resten af klassen gætte, hvilket værkstedsord vrøvleordet dækker over. Dette fungerer faktisk bedst, hvis beskrivelserne ikke er alt for gode eller præcise, for så er der udfordring i at gætte det. Og det viser eleverne meget tydeligt, om de har løst opgaven godt nok eller ej – helt uden lærerens respons på opgaven.

Kapitel 4 – Sikkerhed

At arbejde med sikkerhed er en både lovpligtig og vigtig del af det at være på et værksted. Dette emne er oplagt til undervisningen i værkstedssprog, da det jo netop handler om at sætte ord på de forskellige regler og risici.

KØKKEN S. 71 METAL S. 65

Mindmap

For at afklare elevernes forforståelse, starter vi med, at de bedes lave et mindmap over, hvad de mener, de har af sikkerhedsforanstaltninger på deres værksted. Det er en god ide at samle op på tavlen, da mange elever erfaringsmæssigt er rimelig blanke på området.

KØKKEN S. 72 METAL S. 66

Opøvelse af et ordforråd inden for området sikkerhed

For at opøve et ordforråd inden for sikkerhedsområdet, kan der arbejdes med det forskellige sikkerhedsudstyr, der er på værkstedet. Eleverne skal navngive det og beskrive, hvad man bruger det til.

Derudover kan man også bede eleverne løse følgende opgaver:

- gå på nettet og find priser på det forskellige sikkerhedsudstyr
- inddel billederne i kategorier – find selv ud af hvilke, hvor mange og hvad kategorierne skal hedde (det kan f.eks. være beklædning, førstehjælp og brand)
- diskuter efterfølgende i klassen: Kender I sikkerhedsudstyr, som ikke er med i tabellen?
- hvilket sikkerhedsudstyr bruger I
 - hver eneste dag
 - en gang imellem
 - har aldrig brugt det, fordi...

KØKKEN S. 74 METAL S. 68

Sikkerhedsskilte

Der findes mange skilte og symboler, der handler om sikkerhed på arbejdspladsen. De er opdelt i kategorier:

- påbudsskilte
- advarselsskilte
- forbudsskilte
- faresymboler (køkken)

Udover at gennemgå, hvad de forskellige skilte betyder og lade eleverne udfylde siderne, kan man gerne bruge lejligheden til at diskutere med dem, på hvilke arbejdspladser man kan komme ud for hvilke skilte, og hvorfor det er vigtigt at kende til og være opmærksom på skiltene/symbolerne.

KØKKEN S. 78 METAL S. 71

Tænk over og diskuter arbejdssikkerhed

Arbejdssikkerhed er til for at forhindre arbejdsulykker og mindske arbejdsgener. Alligevel tages sikkerhedsreglerne ind imellem ikke særlig alvorligt. Derfor er det vigtigt at diskutere disse med eleverne og få sat ord på, hvad der sker på deres eget værksted i forhold til sikkerhed, hvad mangel på sikkerhed kan betyde for dem, og hvad konsekvenserne af en evt. arbejdsulykke kan være.

Siderne "tænk over og diskuter arbejdssikkerhed" er tænkt som optakt til en sådan i-tale-sættelse. Ved svage elever tages hele diskussionen i plenum, da det vigtige er at få diskussionen, ikke at der nødvendigvis bliver skrevet så meget. Men hvis man har et hold dygtige elever, kan de jo godt forberede sig på diskussionen ved at tænke sig om og skrive deres svar ned i ca. 15 minutter først. Derefter tages diskussionen med hele holdet.

KØKKEN S. 80

Forskellige slags ulykker i et køkken

Selv små uheld medfører ofte, at en person må blive hjemme fra arbejde/skole en eller flere dage, fordi også små skader kan gøre meget ondt. Det gælder derfor om at forebygge ulykker alt det, man overhovedet kan – og om at reagere hurtigt og effektivt, når skaden er sket.

I denne opgave skal eleverne hele tiden forholde sig til, hvordan det står til med sikkerheden i netop deres eget køkken. Det ved faglæreren meget

mere om end dansklæreren, og han/hun vil kunne forklare/forsvare det niveau af arbejdssikkerhed, der nu engang er. Også her er det mere vigtigt at tage diskussionen end absolut at skrive en masse. Det at løse opgaverne skriftligt tvinger den enkelte elev mere til at reflektere end en diskussion i plenum – og vil derfor være at foretrække.

Der er rigtig mange spørgsmål, og man gør måske klogt i at tage dem i etaper, for at eleverne ikke skal køre træt i dem.

METAL S. 73

Arbejds miljø og sikkerhed ved svejsning og termisk skæring

Det at arbejde med svejsning og termisk skæring er farligt, idet det indebærer sundhedsrisici af forskellig art (især forøget kræftisiko). Derfor er der en masse regler omkring det. De vigtigste af disse gennemgås i dette afsnit.

Gennemgangen er meget inspireret af det lovpligtige § 26-kursus for alle, der udfører svejsning og termisk skæring. Dette materiale er dog absolut en "light"-udgave, da kun hovedtrækkene er med – men hellere lidt end ingenting, som ofte er alternativet ved sprogligt/fagligt svage elever.

Afsnittet skifter mellem mindre teori-dele og opgaver til dem. Opbygningen af opgaverne ligner dem, der bruges i § 26-prøverne, dvs. er mest multiple choice (sæt kryds ved ét af 3-4 mulige svar). Det anbefales kraftigt, at teoridelene gennemgås af læreren først, i stedet for "bare" at sætte eleverne til at læse. Når teorien så er gennemgået, kan opgaverne løses med adgang til teorierne – så kan eleverne nærlæse det, de stadig er i tvivl om.

Det er nok godt at fordele gennemgangen på flere på hinanden følgende undervisningsgange, for at det ikke skal blive for teoretisk og svært. Hellere lidt, men godt, og med lysten til mere i behold.

Man kan altid overveje, om man vil lave en afsluttende "teoriprøve" til sidst, hvor man samler alle opgavesiderne og giver dem til eleverne på én gang – denne gang uden hjælpemidler. Det gør ikke spor, at de har lavet de samme opgaver før – så kan de, der har fulgt seriøst med, få en succes, mens de uinteresserede "dumper" og må tage kurset om en anden gang.

Billedopgaver til arbejdssikkerhed

De næste 2 opgaver tager udgangspunkt i nogle billeder.

I den første opgave skal eleverne se på de 2 billeder og for hvert af dem skrive, hvad der rent sikkerhedsmæssigt ikke er i orden i den viste arbejds-situation. En opgave lidt á la find 5 fejl.

I den anden billedopgave vises en række farlige situationer, der er taget ude i det virkelige liv. Lad eleverne fortælle for hvert af billederne, hvad det er, der gør situationerne farlige, og lad dem gætte, hvor i verden de tror, billederne kunne være taget. Billederne er tænkt som oplæg til en diskussion i plenum om, hvordan folk ind i mellem er helt ligeglade med sikkerhed – og hvilke følger det kan have.

KØKKEN S. 85 METAL S. 85

Sammensatte ord

For at indøve sikkerhedsudstyrets navne på endnu en måde følger en opgave (allerede kendt fra kapitel 1), hvor eleverne skal tage et ord fra hver side og derved danne de korrekt sammensatte ord.

KØKKEN S. 86 METAL S. 86

Internetopgaver til arbejdssikkerhed

Til sidst i kapitlet om sikkerhed skal eleverne løse 2 opgaver ved at gå på nettet og finde de oplysninger, der bliver bedt om.

Den ene handler om de informationer, man kan få på Arbejdstilsynets hjemmeside www.at.dk om arbejdsulykker og -skader generelt og inden for "metal og maskiner"-området. Nogle gange skal der konkrete tal på bordet, før en risiko bliver synlig, og derved bliver konkret og tages alvorlig.

METAL S. 87

I den anden opgave skal eleverne læse sig frem til svarene på nogle spørgsmål om konkrete facts om arbejdsmiljø på www.danskmatal.dk. Ud over igen at komme omkring en hel del regler er opgaven en omgang informations-læsetræning – noget af det, alle elever har brug for at kunne i dagens Danmark.

Hvis man vil arbejde mere med sikkerhed på værkstedet, giver følgende hjemmesider måske inspiration til yderligere opgaver:

www.godtarbejde.dk, www.arbejdsmiljoviden.dk, www.at.dk og branchespecifikt:

køkken: www.fvst.dk metal: www.i-bar.dk

Kapitel 5 – Værkstedets tekster

Når elever skal læse tekster i undervisningen, forventer de fra starten oftest noget med en bog, et antal sider de får som lektier og efterfølgende en snak eller noget gruppearbejde i klassen.

De kan godt blive utrygge, hvis de mødes med en hel anden form for tekster og en anderledes form for læsning/skrivning. Og selv om de slet ikke brød sig om danskundervisningen i skolen, begynder de at efterlyse læsning, som de plejede, fordi det er den eneste form for undervisning, de kender. Disse elever har brug for en forklaring på, hvorfor der nu skal ske noget andet i undervisningen.

Denne forklaring kan f.eks. ske ved, at man præsenterer eleverne for nedenstående skema og forklarer dem, at de nu ikke længere "kun" skal læse for at lære, men i langt højere grad nu skal til at bruge det, de har lært og kun læse/skrive i det omfang, det er relevant til eller nødvendigt for at udføre deres arbejde.

Når sprogundervisningen skal understøtte det, der foregår på værkstedet, er en af måderne at gøre dette på, at vi beskæftiger os med den form for tekster, eleverne vil møde i et job i samme branche. Det er tekster, der er relevante for eller har relation til arbejdet på værkstedet eller for den uddannelse/branche, værkstedet relaterer til. De skal læses, forstås, tales om og laves opgaver til, ligesom alle mulige andre tekster man arbejder med i sprogundervisningen. Men forskellen er, at disse tekster motiverer eleverne mere, fordi de er praksisnære, vedkommende og relevante for deres hverdag på værkstedet. Det kan være tekster som menuplaner, indkøbslister, ingredienslister, opskrifter, fagtekster, instruktioner, hjemmesider, jobannoncer og lignende for køkkenområdet og tekster som æskeetiketter, tabeller, skemaer, sikkerhedskort, tekniske datablade, kemikalie-etiketter, hjemmesider, sikkerhedsdatablade o.l. for metalområdet.

	i skolen	på arbejde
læse	lange tekster, bøger, digte, fortællinger, noveller, eventyr... at læse for at lære	korte tekster, instruktioner, display, tabeller, menuplan, manualer, skilte, aviser... at læse for at gøre
skrive	stile, rapporter, diktater, projektopgaver, referater,	beskeder, udfylde skemaer, lave lister, indtaste på computer
tid	i lang tid ad gangen – ofte over ½ time	i kort tid – oftest max. 5 min.
sted	ved et skrivebord	ofte stående, ved en maskine, i kantinen, ved opslagstavlen
formål	almen dannelse, udvikle læse-/skrivefærdigheder, genrekendskab	at udføre sit job, at få information

↓
forbereder på længere uddannelsesforløb og skrivebordsarbejde

↓
forbereder til praktisk arbejde uden skrivebord

Men én ting er at vælge tekster, der relaterer til elevernes hverdag på værkstedet, en anden væsentlig ting er måden, hvorpå teksterne præsenteres og gennemgås. Denne er afgørende for, om eleverne husker deres budskab.

Når man arbejder med faglige tekster er det vigtigt, at læreren husker på at arbejde med 3 faser: a) før-lærings-aktiviteter, b) aktiviteter, mens der læses og c) efter-lærings-aktiviteter.

Før-lærings-aktiviteter handler om at aktivere elevernes forhåndsviden, så de gøres parate til at sætte det, de læser, i en kendt sammenhæng. Derudover bruges før-lærings-aktiviteter til at give eleven "appetit på teksten", til at fastlægge et læseformål og gøre eleverne bevidste om teksttypen, så de udvikler forskellige relevante læsestrategier til forskellige slags tekster.

Eleverne skal helst være aktivt medlæsende, mens de læser selve teksterne. Det er de langt fra altid vant til, men det højner indlæringen af det, de læser. Det kan f.eks. være at strege under, markere tekst eller tage noter, skrive nøgleord i margenen eller give afsnit overskrifter.

Efter-lærings-aktiviteter handler om, at eleverne nu aktivt skal arbejde med at omsætte det, de har læst, til egen viden.

Der er et hav af muligheder, hvordan man kan arbejde her. Man kan f.eks.

- stille eller besvare spørgsmål til teksten
- sætte ord på eller lave mindmaps over, hvad man ved nu ift. før (= har lært)
- samle nøgleordene fra teksten
- diskutere tekstens indhold, relatere den til egen praksis
- gengive tekstens indhold i en figur eller tabel
- lave en plakat, et rap eller en video om det, teksten handler om
- udfylde ordkort, finde synonymer/antonymer
- sætte noget i en tidsrækkefølge
- matche overskrift/billeder og tekst
- finde flere informationer på internettet
- finde på spil, der repeterer det læste stof

Dette kapitel indeholder nogle bud på værkstedsrelaterede tekster, som der så er lavet opgaver til. Det kræver tid og lidt fantasi, men så er mulighederne uendelige – og dette materiales indhold er så langt fra udtømmende. Det er – som sagt før – ment som inspiration til andre lærere, som forhåbentlig vil tage nogle af ideerne til sig og producere egne materialer, der er skræddersyede til lige netop deres elever.

arbejdet med. Et eksempel på retningslinjer for sådan en uge-menuplan på køkkenværkstedet er lånt på Århus Produktionsskole. De kan selvfølgelig skiftes ud med de retningslinjer, der er lavet for elevernes eget køkkenværksted. Opgaven går så ud på at kigge forskellige færdige menuplaner efter i sømmene ved at se, om de overholder de givne retningslinjer – supplér gerne menuplanerne med nogle menuplaner fra elevernes eget køkken.

Derefter skal eleverne selv på banen og lave en (eller gerne flere) menuplaner for en uge ad gangen. Til de dygtige elever stilles der krav om, at menuplanen skal skrives pænt ind og krydres med billeder, små ordsprog eller andet "pynt", samt evt. at de skal tilføje de konkrete opskrifter, der skal bruges.

Menuplaner

For at kunne håndtere at lave mad til mange mennesker hver dag er det nødvendigt at være i stand til at planlægge. En sund og især varieret kost kræver et overblik over, hvad man spiser hele ugen eller endog flere uger ad gangen. Desuden skal råvarerne bestilles eller købes ind i de rigtige mængder i god tid. På selve fremstillingsdagen skal man have overblik over, hvad der præcist skal laves af retter, hvilke arbejdsprocesser dette indebærer, og hvem, der derfor skal lave hvad, hvornår.

Et redskab til at gøre planlægningen nemmere, er udarbejdelsen af en menuplan – og her er valgt at arbejde med én uge ad gangen, fordi det er det, der bruges i de fleste af de køkkener, jeg har

Da eleverne nu har bestemt, hvad menuen skal være i næste uge, er næste opgave, at de skal gå skridtet videre og lave en indkøbsliste over de varer, der skal bruges til de forskellige retter til 2 dage på deres menuplan.

Sidste opgave inden for dette område er, at eleverne skal prøve at bestille varer på internettet. Det er ikke så voldsomt udbredt endnu, men det kommer mere og mere, og så får eleverne behov for at kunne løse denne opgave også. Det er også en rigtig god internetsøgnings-opgave, og der kan anvendes mange andre hjemmesider end dem, der er foreslået – alt efter, hvor man bor, for mange internet-firmaer er lokalt forankrede.

Opskrifter

Den nok mest udbredte form for tekster i et køkken er opskrifter. Derfor er der en hel del opgaver til denne tekstform (og flere i ektramaterialet). Man kan selvfølgelig lave mange andre gode opgaver til opskrifter. De valgte her er bare tænkt som inspiration til, hvordan man kan arbejde med denne form for tekster.

Opskrifter findes i hobetal, både i diverse kogebøger og på internettet, hvorfra de nemt og ganske gratis kan printes ud. Følgende hjemmesider kan anbefales (selvom der sikkert er mange andre, der er ligeså gode):

- www.dk-kogebogen.dk
- www.gugge.dk
- www.maduniverset.dk
- www.erdusulten.dk
- www.opskrifter.dk
- www.food4u.dk
- www.magasinetmad.dk
- www.madopskrifter.nu
- www.altommad.dk
- www.madabc.dk

Opskrifter er for det meste korte tekster på ca. én side. De er alle opbygget på omtrent samme måde, så genren er rimelig klar. I opgaverne gælder det derfor selvfølgelig om at få eleverne til at blive fortrolige med opskrifter som tekstform.

Men ud over at arbejde med formen skal eleverne også lære noget om indholdet og sprogbruget. Overskriften (rettens navn) skal være dækkende.

Udsagnsordene bruges i enten byde- eller passivform. Instruktionerne skal helst være korte, præcise og stå i tidsrækkefølge. Og sprogbruget myldrer af fagudtryk. Eleverne skal i opgaverne:

- øve sig i at omsætte ingrediensers mængder/vægt fra én enhed til en anden (f.eks. fra liter til deciliter, dl til ml, kg til g eller spsk. til ml)
- øve sig i at omregne opskrifternes ingredienser til et andet antal personer, end den er skrevet til
- lære at forstå de forskellige forkortelser i opskrifterne
- indsætte manglende udsagnsord i opskrifter
- sætte en opskrifts instruktioner i den rigtige rækkefølge
- selv skrive en opskrift ud fra et billede af en ret
- nedskrive deres yndlingsret og
- finde sammensatte ord i en opskrift

Hygiejne

Når man arbejder i et køkken, er renlighed et nøgleord. Der er høje krav til, hvordan man håndterer og tilbereder mad, samt hvor rene omgivelserne skal være. Kravene er til for at undgå, at de, der spiser maden, bliver syge af den.

Dette materiale arbejder med følgende 3 hygiejne-områder:

1. Personlig hygiejne
2. Fødevarerhygiejne
3. Rengøring

Først spores eleverne ind på arbejdet med den personlige hygiejne, idet de bedes huske og forholde sig til hygiejnereglerne på deres eget værksted sammenlignet med reglerne på Cafe Nicolai i Århus. Derefter følger en læseforståelses-opgave samt en tekst-opgave med tilhørende kreativ aktivitet (lav en video/rap/plakat), så de visuelle/musikalske/opfindsomme elever har en chance for at blomstre.

Samme opbygning har opgaverne omkring fødevarerhygiejne og rengøring. Der er nogle før-lærings-aktiviteter, nogle tekster, der skal læses og derefter nogle opgaver, der skal få eleverne til at forholde sig til de læste tekster eller arbejde danskfagligt med dem.

Kost og ernæring

På internettet findes der rigtig mange gode tekster (nogle med tilhørende opgaver) til emnet kost og ernæring. Derfor har dette emne kun beskeden omfang i dette materiale. Det skal dog ikke springes helt over, da det er vigtigt og meget relevant for nutidens unge og voksne at beskæftige sig lidt med, hvad der er hhv. sundt og usundt at indtage. Det er så nemt at falde for de usunde fristelser, da denne form for mad både er let og hurtig tilgængelig, prismæssig overkommelig og smager godt, da den er fuld af fedt og/eller sukker.

For at aktivere elevernes forhåndsviden, så de gøres parate til at sætte det, de læser på nettet, i en kendt sammenhæng, kan man begynde med at bede eleverne tænke lidt over, hvilke sunde og usunde ting de møder i deres hverdag, hvorfor sundhed og kost ofte bliver kædet sammen – og om de mener, at de, der arbejder i et køkken, har et ansvar for andre folks sundhed. Vores kost afhænger af mange ting – lad eleverne lave et mindmap over, hvad der påvirker, hvad de spiser.

Således sporet ind på emnet kost og ernæring, bruges teksterne/hjemmesiderne på internettet til at arbejde videre med emnet. Der er formuleret nogle

spørgsmål til og om kost og ernæring, og nu skal eleverne så finde og læse tekster på nettet, der besvarer disse spørgsmål. Det er en opgave, der over det "at google" på nettet – noget der i dag er lige så vigtigt at lære som at læse og skrive. Man kan finde svar på næsten alt, hvis man er i stand til at bruge søgemaskinerne på en hensigtsmæssig måde, og jo mere eleverne øver sig i det, jo bedre bliver de til det.

Når det er sagt, kan følgende hjemmesider anbefales til arbejdet med kost og ernæring:

www.altomkost.dk

www.madabc.dk

www.6omdagen.dk

www.madklassen.dk
(er for børn, men indeholder gode opgaver og quiz'er)

www.ernaeringogsundhed.dk

www.kost.dk

www.madital.dk

www.sundhedsguiden.dk

www.madogsundhed.dk

METAL S. 88

Opgaver til måleteknik

Der er overraskende mange elever, der ikke har styr på det at måle. Derfor starter kapitlet med en del simple, konkrete måleopgaver.

De handler om at holde styr på, hvor man starter og slutter en måling henne og det at sætte flere mål sammen til ét. Derudover er der mange opgaver til at måle med én skala og så omsætte det aflæste mål til en anden skala.

Et måleredskab, der især er vigtig at have styr på, når man arbejder med metal, er en skydelære. Den har mange elever aldrig mødt før, de startede på metalværkstedet, så det gennemgås, hvad den kan, og hvordan man gør.

Derudover er der angivet en hjemmeside, hvorpå der er et interaktivt program til at øve sig i at aflæse en skydelære. Går man på den, ses en skydelære. Så gør man det, at man med musen tager fat i skyderen og slipper den dér, hvor man synes – gerne lidt tilfældigt. Så aflæser man den og skriver målet i det øverste, hvide felt. Derefter sætter man hak

i "show"-feltet, og computeren viser det korrekte mål. Så opgaven er selvkontrollerende og gentages, indtil eleven er sikker i sin aflæsning. Herefter er det en god ide at sætte eleverne sammen 2 og 2 med en skydelære og give dem nogle rester fra skrotkassen, de kan øve sig på "rigtigt". Især meget små mål (som f.eks. pladetykkelser) og meget store mål (som f.eks. afklip på over 20 cm) plejer at volde besvær. Husk, at alle mål på metal angives i mm.

Geometri

Når man arbejder med metal, indebærer mange produktioner, at der skal beregnes geometriske ting, som f.eks. arealet af et rektangel eller omkredsen af en cirkel. Det er en stor udfordring for mange elever, der ikke har fået så meget ud af matematikundervisningen i skolen. Derfor ridses den mest basale geometriteori op, efterfulgt af nogle små øvelser til hver teoridel.

Det vil være en rigtig god ide at supplere disse par sider med regneopgaver fra elevernes hverdag på værkstedet. Det kan være alt fra at beregne arealet på den plade, der indgår i produktet, beregne længden af det fladjern, der skal skæres for at lave en bestemt størrelse cirkel, beregne afstande og vinkler – ja, alt, der giver mening i et givent produkt.

De dygtigere elever kan man sætte til at beregne, hvor meget materiale en given produktion i alt vil kræve. Derefter kan de gå på www.sanistaal.dk, logge ind (brugernavn: elevkonto1, kodeord: sanistål1) og undersøge, hvad materialerne i alt kommer til at koste. Så har man beregnet den pris, man minimum skal kræve af kunden, for at produktionen kan betale sig. Derefter kan man evt. sætte et antal arbejdstimer på (til gennemsnitslønnen i branchen) samt en vis fortjeneste og har således en ide om, hvad produktionen ville koste i det "virkelige liv".

Forkortelser

Der er rigtig mange forkortelser på metaltekster, som f.eks. æskeetiketter, forskellige skiver til vinkelsliberen, varebeskrivelser på internettet mv. Hvis man ikke forstår, hvad de betyder, er det at forstå teksterne nærmest umuligt. Derfor følger der en opgave til forkortelser. Lad eleverne prøve at løse den selv i 10 minutter og gennemgå så listen i fællesskab. Det vigtige er her – ud over at sætte den rigtige betegnelse på de forskellige forkortelser – at der er en god lejlighed til at gennemgå begreber som varmforzinket, ampere, Withworth, tilspænding osv. endnu en gang. Mange elever har rigtig god gavn af flere gentagelser af begreberne og deres betydning – og hvis man arbejder grundigt med alle ordene, kommer denne opgave til at fylde pænt lang tid.

Æskeetiketter og vinkelsliberskiver

Alt muligt tilbehør på et metalværksted (bolte, møtrikker, skiver mv.) købes i æsker, som har en etiket, der fortæller om indholdet – eller har information trykt direkte på sig som f.eks. vinkelsliberskiver. Som kommende håndværker er det vigtigt at kunne aflæse, hvad disse etiketter/skiver egentlig fortæller om produkterne. Derfor er der lavet nogle øvelser til denne tekstform.

Forbered eleverne på at læse denne form for tekst ved at lave et mindmap på tavlen om æskeetiketter/skiver. Spørg f.eks.: Hvad ved I om æskeetiketter/skiver?, Hvad tror I, at de kan oplyse om?, Hvad kendetegner en tekstform som denne?

Der er en "teori"-side og 3 opgavesider til æskeetiketter, plus 2 sider med lignende opgaver til vinkelsliberskiver. Det er en rigtig god ide at supplere disse papiropgaver med nogle flere eksempler på rigtige æsker/skiver fra skabet på værkstedet. Der er mange forskellige slags, og jo flere eleverne har set og forstået, jo større er chancen for, at de – næste gang de skal bruge en bestemt slags tilbehør – selv er i stand til at læse sig frem til den rigtige æske/skive i første hug.

Svejsning

Dette materiale er ikke en lærebog i svejsning, men tænkt som en hjælp til at få det basale på plads. Mange elever, der starter på et metalværksted, har aldrig før prøvet at svejse. De er ikke fortrolige med de forskellige former for svejsning og ved meget lidt om, hvad der egentlig sker, når man svejser. Siderne her er et forsøg på at forklare på en enkel måde, hvad svejsning går ud på. Fokus ligger på MIG-, MAG- og TIG-svejsning, da det er de svejseformer, der for tiden benyttes mest. Opgaven skal også øge elevernes opmærksomhed på de forskellige gassers effekter og anvendelse og er desuden tænkt som en træning i at aflæse tabeller.

Materialelære

Ligesom en kok skal have styr på sine grøntsager, skal en smed kende de forskellige materialer fra hinanden. Denne opgave skal hjælpe med at sætte billede og betegnelse på de mest væsentlige. Det vil være rigtig godt at supplere billederne med nogle eksempler fra materialeleolen eller skrotbunken, så eleverne også kan få de forskellige materialer i hånden, røre ved dem og mærke forskellen i vægten, overfladen, beskaffenheden mv. – samtidig med at man snakker om dem, om fordele og ulemper ved at bruge dem osv. Jo mere konkret sprogindlæringen er, jo bedre kan eleverne huske begreberne. Det er derfor, det er så godt at lave sprogundervisning på værkstedet, hvor man har alle materialerne, værktøjet og maskinerne.

For at koble endnu en dimension på materialelæren, bedes eleverne undersøge de forskellige materials pris på nettet. Det betyder meget for elevernes forståelse af nødvendigheden af at spare på materialerne, hvis de er klar over, hvor meget de reelt koster.

En lille ekstraopgave til de hurtige kunne være at tage resterne fra skrotkassen (hvis den ikke er alt for fuld, ellers tages et udvalg) og få eleverne til at undersøge, for hvor mange penge der egentlig ligger i den. Det tvinger dem til at vurdere, hvilket materiale resterne består af, til at måle, hvor store/

lange/tykke de er, og ud fra dette og internettets priser at beregne, hvor meget hver enkelt del koster. Det er en længere og svær øvelse, men meget god for respekten for materialernes værdi.

Læseforståelse

Eleverne skal også kunne læse (og især forstå) nogle af de lidt længere tekster, der findes på et metalværksted. Der er her valgt tekster som sikkerhedskort til forskellige maskiner, et teknisk datablad, en køle-/smøremiddel-etiket samt uddrag af nogle sikkerhedsdatablade til gasser. Arbejd med teksterne lidt ad gangen i stedet for alle på én gang, så eleverne ikke kører trætte i dem.

Før man sætter elever til at gå i gang med at læse en længere tekst, er det en rigtig god ide at aktivere deres forhåndsviden om denne tekst og dens formodede indhold, så de gøres parate til at sætte det, de læser, i en kendt sammenhæng. Denne før-læsnings-aktivitet skal bruges til at give eleven "appetit på teksten", til at fastlægge et læseformål og gøre eleverne bevidste om teksttypen, så de udvikler forskellige relevante læsestrategier til forskellige slags tekster.

Lad eleverne forholde sig til nogle af følgende spørgsmål:

- Hvad tror I, denne form for tekst fortæller noget om? – Saml deres bud op på tavlen, så man kan se, om de havde ret, efter de har læst teksten.
- Hvorfor tror I, man har sådanne sikkerhedskort til maskiner/tekniske datablade/sikkerhedsdatablade på et værksted? – Her kommer man omkring læseformålet, som f.eks. kan være at finde en bestemt information, man er i tvivl om, eller at tjekke, hvilke farer der er forbundet med at arbejde med produktet. Man kan også fint komme omkring lovgivningen på området, der påbyder, at de skal ligge tilgængelige. Hvorfor mon?
- Hvordan tror I, teksten er at læse? Hvorfor? – Her afklares deres forventninger til teksten. Og tekster kan bestemt have forskellig sværhedsgrad. Netop derfor er det så vigtigt at lære noget om forskellige læsestrategier til forskellige slags tekster.
- Hvordan læser man sådan en form for tekst? Behøver man at læse det hele? – Forklar forskellen mellem at skimme og at nærlæse.
- Hvordan finder man frem til den information, man ønsker? – Forklar her betydningen af overskrifter/afsnitsinddeling.
- Formulér 3 spørgsmål, som I tror, teksten kan give svar på.

Mens eleverne læser teksten kan de med fordel vænne sig til at markere ukendte/svære ord med gul overstregningstusch. Så er det let at samle op på disse ord i fællesskab og afklare betydningen af dem. Rigtig godt er det, hvis eleverne selv kan forklare ordene for hinanden.

Lad så eleverne løse opgaverne og saml op på klasseniveau.

Opgaverne skulle stå i stigende sværhedsgrad, så begynd med de første og fornem, hvorledes niveauet passer til eleverne. Man kan sagtens differentiere ved at begrænse eller udvide antallet af spørgsmål til teksterne. Og ideen kan overføres til alle de tekster, der er på værkstedet, blot man selv formulerer nogle spørgsmål (mange kan endda genbruges).

Internetopgaver

Der er masser af tekster på internettet, der relaterer til metalværkstedet. De er for det meste mindre boglige og mere af praktisk art – men sådan er det bare inden for branchen, så derfor må eleverne trænes op i at klare den form for tekster, de skal bruge på sigt.

Den første internetopgave handler om at øve sig i at bestille varer over internettet. Det er måske ikke så udbredt endnu, men vil blive det i fremtiden, da det er meget let, meget overskueligt og kan gøres når der er tid. Og det gør ikke engang noget, at man bliver afbrudt, så fortsætter man bare senere dér, hvor man slap. Så eleverne vil være godt rustet til fremtiden, hvis de lærer at bestille varer over nettet.

Dertil skal eleverne selvfølgelig have adgang til en computer, der er på nettet. Og der er til formålet lavet et særligt elev-login på Saniståls hjemmeside (uden login kan man ikke se priser og rabatter). Det gode ved dette login er, at man med dette kan simulere et helt køb, uden at det reelt bliver gennemført. Ordren forsvinder i skraldespanden, lige så snart den er afgivet, medmindre man gemmer den til senere brug.

Tilføj endelig flere spørgsmål til opgaven, hvis de, der er der, ikke er nok. Det er kun et spørgsmål om kreativitet, da selve hjemmesiden er stor og indeholder rigtig mange ting/tekster/funktioner. Internetsider har det også med at ændres over tid, især hvis de bruges meget, og der kommer mange forbedringsforslag fra kunderne. Så det kan sagtens være, at det er hensigtsmæssigt at lave opgaver ind i nye funktioner i fremtiden.

Den anden internetopgave handler om, hvilke krav der er forbundet med at arbejde inden for metal-faget.

Krav til jobbet

Når en elev overvejer at uddanne sig eller arbejde ufaglært inden for et fag, er det selvfølgelig vigtigt at vide lidt om, hvilke krav der stilles inden for branchen. Dette vil eleven typisk tale med en studievejleder, faglærer eller praktikvært om, hvilket er, som det skal være. Ofte er der bare dét ved det, at eleven ikke forstår de udtryk og ord, som rådgivere benytter. I sprogundervisningen kan man derfor med fordel arbejde lidt med nogle af disse udtryk på forhånd, så de ikke er så fremmede for eleven.

Det kan gøres på mange måder. En af dem er at lade eleven gå på internettet og lade, som om han er arbejdssøgende inden for sit fag.

Han går på hjemmesiden www.jobnet.dk og klikker videre på

- find job
- erhverv
- vælger den branche, han er interesseret i
- vælger det fag, han er interesseret i
- vælger det område, han bor i

Så er elevens opgave at se jobannoncerne igennem, printe de interessante ud og highlighte de ord og udtryk, der beskriver, hvilke krav der er til den kommende medarbejder. Det er god og vedkommende træning i læsestrategien "at skimme tekster".

I elevhæftet er der nogle eksempler på sådanne jobannoncer, som man kan bruge, hvis man ikke har internetadgang. Det er dog sjovere og mere vedkommende for eleven, hvis han selv vælger sine jobannoncer.

Hvis der ikke er internetadgang eller for at spare tid i undervisningen, kan læreren også vælge at kigge de aktuelle jobannoncer igennem på forhånd, printe velegnede annoncer ud og kopiere dem til eleverne. Det er nemlig langt fra alle annoncer, der beskriver krav til kommende medarbejdere, og på den måde sikrer man sig som lærer velegnede annoncer til opgaven.

Det afhænger af klassens sammensætning, om dette er en god ide. Hvis alle i klassen f.eks. har en interesse for køkken-/metalfaget, kan det være en rigtig god ide på forhånd at printe f.eks. 20 kok/kantinemedarbejder-annoncer eller klejnsmede-annoncer ud, fordele dem i klassen og så samle op på et mindmap på tavlen, hvad de forskellige annoncer nævner af krav.

Hvis klassen derimod er forskelligt sammensat ift. jobønsker, er det mest hensigtsmæssigt at lade hver elev lede inden for eget interesseområde (slagter, kok, bager, konditor, cater eller klejnsmed, svejser, maskinarbejder, pladesmed). Man kan jo stadig samle

op på tavlen, da de fleste krav handler om personlige og sociale kompetencer, hvilke stort set er ens for alle jobområder, f.eks. selvstændighed, engagement, ansvarlighed, stabilitet, erfaring og servicemindedhed.

For netop at komme i dybden med ord som disse, kan man med fordel lade eleverne udarbejde ordkendskabskort over de svære ord/udtryk, gerne i pararbejde eller små grupper. I elevhæftet er der ét eksempel efter jobannoncerne. Ideen til skabelonen for ordkendskabskortet er taget fra www.fmb.dk/kompit → skabeloner → ukendte ord eller begreber. Brugen af denne skabelon, hvori man så bare bytter det midterste ord ud, gør det meget let at få eleverne til at komme hele vejen rundt om de forskellige ord.

Teksterne omkring uddannelse/arbejde inden for branchen rundes af med en opgave, der har til formål at forberede eleverne på at søge praktikplads (eller arbejde). Her kan internettet hjælpe med rigtig mange relevante informationer, hvis man ved, hvor man skal lede – og det øver eleverne sig i her. Især www.praktikpladsen.dk er rigtig god at kende, når man senere skal finde en læreplads.

KØKKEN S. 133

Ordsprog

Der findes mange ordsprog om mad, og når man arbejder med mad, er nogle af dem gode at forstå betydningen af. Man kan lave øvelsen som den er eller tage ét ordsprog ad gangen ved starten af hver undervisningsgang som "dagens ordsprog", hvor man diskuterer betydningen og relevansen af det, hvor ordsproget kommer fra, og om der findes et lignende ordsprog på dansk eller andre sprog. Alternativt kan man lave denne øvelse, når man lige har 10-15 minutter tilovers sidst i en time.

Opsamlingsopgave

Til sidst er der en opsamlingsopgave, der går ud på, at eleverne bedes kigge alle de tekster igennem, de har arbejdet med under emnet "værkstedets tekster" – eller fra hele elevhæftet for den sags skyld. De skal vælge 25 ord, de synes er vigtige at huske, når man arbejder i et køkken. Disse skrives ned og skal derefter forklares med egne ord, så eleven ender med at have sin egen lille ordbog over vigtige køkkenord.

Kapitel 6 – Alment fagsprog

Dette kapitel er ikke fag-fagligt funderet, men af mere almensproglig karakter, dvs. det, der trænes her, er det, der også kaldes gråzone-sprog. Her skal der arbejdes med udtryk, der danner grundlag for, at eleverne rent sprogligt er klar til at forstå det fag-faglige sprog. Mange af udtrykkene, der er fokus på i dette kapitel, kan forekomme dem, der forstår dem, som meget nemme og ligetil – men det er de ikke for mange elever, der ikke har fået så meget ud af deres skolegang.

Det er især i dette kapitel meget vigtigt, at man ikke lader sine elever sidde med opgaverne helt alene. For enten ved man svaret, eller også ved man det ikke og må have hjælp. Det kan være en rigtig god ide, at alle opgaver løses i pararbejde eller små grupper først og samles op på klasseniveau bagefter.

KØKKEN S. 136 METAL S. 133

Tegn, symboler og generelle udtryk

Først skal en masse tegn og symboler på plads. De er almenlydige, og det vigtige er her det sproglige aspekt i dem – at alle tegn og symboler har et specifikt navn og en betydning, som alle forventes at forstå.

Desuden er nogle generelle matematiske udtryk som decimaler, brøker, radius m.m. medtaget. De skal forstås som ord og begreber, hvis man skal have en chance for at forstå forskellige opgavers ordlyd. Ofte er problemet med "hverdagsregningsopgaver" ikke regnefærdighederne, men at eleverne ikke forstår, hvad det er, de bliver bedt om at beregne.

Passiver

I instruktioner og funktionsbeskrivelser – dvs. værkstedets tekster – benyttes ofte et sprog, der er spækket med passiv-konstruktioner. Disse er upersonlige, og derfor har eleven ofte svært ved at forstå dem. Derfor er der medtaget en øvelse i at omskrive disse passiver til almindeligt dansk talesprog. Den skal give eleverne redskaberne til at forstå, hvordan passiv-konstruktioner skal "oversættes" til noget, man umiddelbart kan forholde sig til. Hvis nogle elever har svært ved denne omformulering, så sig, at de skal starte hver sætning med "du skal...".

KØKKEN S. 139 METAL S. 136

Begrebsforståelse

Rigtig mange elever har enormt svært ved at skelne mellem over-, mellem- og underbegreber. Dermed menes, at man forstår, at f.eks. mad er et mere generelt ord (overbegreb) end frugt, idet ordet mad også omfatter kød, brød, kager m.fl. Men at ordet frugt på den anden side er et mere generelt ord (mellembegreb) end banan, æble, appelsin og kiwi (underbegreber). Disse forskellige begrebsniveauer forsøges tydelig- og bevidstgjort gennem nogle opgaver.

Den første af disse opgaver indeholder en tabel, hvori der står 36 faglige ord. Disse skal parres 3 og 3, således at hver trio udgør én kategori. F.eks. udgør gaffel, ske og kniv kategorien bestik, mens peber, chili og karry alle er krydderier. Det er en opgave i den lette ende – især da de kategorier, man skal finde, står i hjælpeboksen forneden – om end der i boksen også optræder kategorier, der ikke skal bruges. Man kan evt. bede dygtige elever om at lægge et stykke papir over boksen.

Næste opgave er en kortopgave og som sådan af praktisk karakter. Mange elever er ikke så boglige, men mere praktisk orienterede. Derfor er det bare så vigtigt, at nogle af de opgaver, der præsenteres for, appellerer til alternative indlæringskanaler som f.eks. det visuelle eller kropslige.

Formålet med kortopgaven er at styrke elevernes begrebsforståelse ved, at de aktivt som pararbejde eller i små grupper skal inddele en masse ord/kort i kategorier.

Fremgangsmåden er, at eleverne klipper de 72 hvide kort med underbegreberne ud (der er 2 sæt) og får til opgave at dele dem i 6 kategorier, dvs. lave 6 bunker med 12 kort i hver bunke. De skal altså selv finde ud af, hvad kategorierne er og skrive deres bud på linjerne på første side.

Dernæst skal eleverne inddele hver af de 6 stakke underbegreber yderligere i 3 mellembegreber (3 bunker med 4 kort i hver). Også her må de selv regne ud, hvilke det kan være. Når de har sat navn på mellembegreberne, skal disse skrives ud for hvert af de overbegreber, de skrev ned før.

Eksempel:

Opgaven i-tale-sætter denne opdeling af ord i forskellige niveauer og gør det på en meget konkret og visuel måde.

Denne praktiske opgave følges op af en lidt mere boglig af slagsen, der dog hjælpes af, at eleverne nu efter de 2 sidste opgaver ved, hvad over-, mellem- og underbegreber handler om. Medmindre man har meget dygtige elever, kan det være en fordel at dele denne opgave i 2, så man giver eleverne én side ad gangen, f.eks. på 2 på hinanden følgende undervisningsgange.

Begrebsforståelses-delen afsluttes med en lille konkurrence, hvor eleverne deles i 2 hold, som så skiftevis skal nævne flest mulige ord inden for en given kategori på 1½ minut. Den er fin at bruge i de sidste 30-45 minutter af en mødegang.

Instruktioner

Instruktionens kendetegn

Når man arbejder, vil man ofte komme ud for instruktioner. Chefen eller læreren giver dem hele tiden i form af opgaver. Eleverne skal læse opgavetekster, og de skal mundtligt kunne forklare kollegerne, hvad de skal gøre. Og det vil ikke blive mindre, hvis de vælger at gå videre med faget. Det handler derfor om at give dem nogle redskaber til at hente præcis de vigtige informationer ud af en instruktion – eller kunne forklare kort og præcis, hvad det er, man vil have andre til at gøre i en given situation.

Der er 3 ting, der kendetegner en skriftlig instruktion:

1. den er kort og præcis (gør dit, gør dat)
2. den står i punktform
3. den står i tidsrækkefølge (først, så, derefter, så, dernæst, ..., til sidst)

Det korte og præcise gør en instruktionstekst tung og kompakt at læse, da der rent grammatisk bruges byde- eller man-form og mange passivkonstruktioner. Punktformen er elever ofte ikke så vant til at læse, og tidsrækkefølgen kræver, at man skal udføre opgaverne i præcis den rækkefølge, de bliver nævnt. Ikke noget med at springe over hvor gærdet er lavest. Men typisk for mange elever er det jo, at de ikke læser instruktioner omhyggeligt nok, men går hurtigt over til selve udførelsen af opgaven, som de praktikere de er.

Forstå en instruktion

For at give eleverne et første indtryk af, hvilken form og hvilket sprogbrug en instruktion typisk har, læses følgende instruktion op for alle elever i klassen på én gang. De skal så gøre det der bliver læst op.

1. Tag et stykke A4 papir og en blyant.
2. Skriv dit fulde navn i nederste venstre hjørne og dagens dato ovenover.
3. Tegn et kvadrat midt på papiret med en sidelængde på 10-12 cm.
4. Skriv din adresse i nederste højre hjørne.
5. Tegn en cirkel med en diameter på 4 cm midt i kvadratet.
6. Tegn et franskbrød til højre for kvadratet.
7. Skriv $63 : 9 = 7$ til venstre for kvadratet.

8. Tegn et piskeris ovenover kvadratet.
9. Tegn en gulerod under kvadratet.
10. Skriv dit mobilnummer i øverste højre hjørne og din fødselsdag lige nedenunder.
11. Skriv følgende 3 ord ind i den midterste cirkel: krydret, rent, sprød.
12. Skriv navnene på 3 køkkenredskaber i øverste venstre hjørne.
13. Skriv navnene på de første 6 måneder i kvadratet rundt om cirklen – start øverst og køør med uret rundt.

Når de er færdige, bytter eleverne deres ark med sidemanden, som så retter den. Instruktionen kan selvfølgelig gøres lettere eller sværere efter behov.

Geometriske figurer

Så skal eleverne selv på banen og give instruktioner til hinanden i pararbejde. Opgavens formål er at indøve det at angive præcise placeringer ved hjælp af forholdsord.

Som forberedelse tager man 15-20 ens dele fra metalværkstedet for hver 2 elever – hvilket umiddelbart kan lyde som en stor mundfuld, men man kan til opgaven f.eks. bare save 2 ens styk profil/rør/rundjern/fladjern/båndstål/U-stål/firkantstål/vinkelstål m.m., måske i forskellige materialer og i 2 forskellige længder – og vupti, så har man rigeligt materiale til flere grupper. Alternativt kopieres omstående 12 figurer på forskellige farver papir eller karton og klippes ud – nok til, at der er 2 ens sæt á ca. 20 figurer (f.eks. 2 blå cirkler, 2 røde lange rektangler, 2 gule stjerner, 2 hvide cirkler, 2 grønne trekkanter) til hver to elever.

Ud over de forskellige deles/figurers navne skal betydningen af følgende ord gennemgås i fællesskab:

- retning, afstand, peger mod, ret vinkel, hjørne, spids, vandret, lodret, skrå, rører ved
- over, på, under, til højre for, til venstre for, mellem, bagved, foran, ved, i midten, op mod, omkring, rundt om, nederst, øverst, yderst og inderst

De 2 elever skal sætte sig over for hinanden ved et bord og mellem sig stille mapper/tasker der forhindrer, at de kan se den andens halvdel af bordpladen. Så vælger de et ens sæt af metaldele/geometriske figurer – mellem 10 og 20, alt efter sværhedsgrad (jo flere dele, jo sværere bliver opgaven).

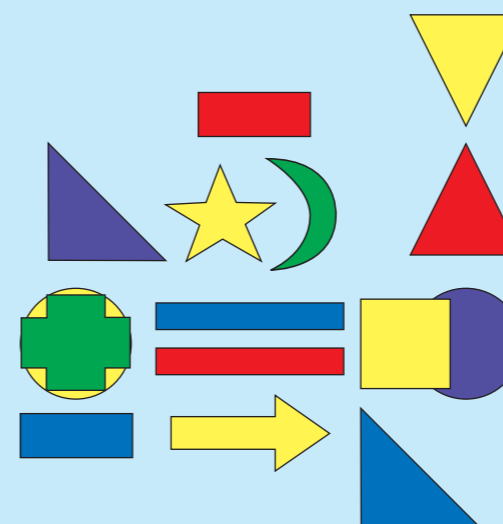

Den ene elev skal nu lægge sine dele én efter én foran sig på bordet. Og imens han lægger dem, skal han forklare sin makker, præcis hvor og hvordan tingene skal ligge på bordet. Makkeren skal lægge sine dele på akkurat samme måde foran sig.

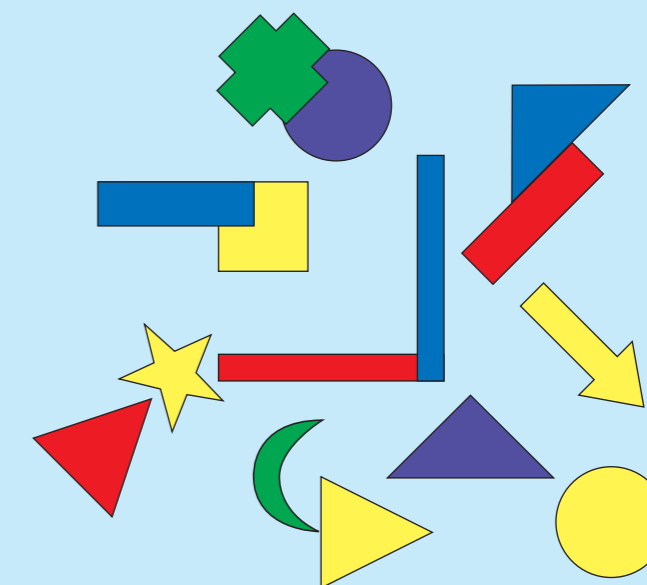
Først når alle delenes/figureres placering er forklaret, og de er blevet lagt, må de 2 se (og rette) hinandens opstilling. Hvis instruktionerne har været gode nok, burde delene/figurerne ligge på nøjagtig samme måde.

2 eksempler på, hvordan figurerne kan lægges:

Let:

Svær:

Øvelsen kan varieres meget i niveau:

1. Man kan variere antallet af dele/figurer, der skal lægges. Jo flere, jo sværere.
2. Man kan kræve, at de samme figurer er repræsenteret i flere forskellige farver/materialer. Det gør beskrivelsen mere omfattende.
3. Man kan kræve, at det mønster/"billede", som figurerne tilsammen kommer til at danne, ikke må ligne noget.
4. Man kan skrive alle de vigtige ord på tavlen (se ovenfor) og så kræve, at de alle sammen bruges mindst én gang.
5. Man kan kræve, at eleverne ikke må lægge figurerne symmetriske. Det vil de ellers gerne, da det kræver mindre forklaring.
6. Man kan kræve, at figurerne ikke bare ligger på samme plads, men også i den rette afstand til hinanden. Så kan man se, hvor forskelligt 3 cm kan se ud!
7. Man kan kræve, at f.eks. højst 5 figurer må ligge vandret/lodret, resten skal placeres lidt skævt (stå på en spids, i en vinkel på 60°, pege mod SØ e.l.). Det gør øvelsen meget sværere.

Arbejde med PORTFOLIO

KØKKEN S. METAL S.

Arbejde med portfolio

Mange taler om at arbejde med portfolio, men få gør det rent faktisk i praksis. Det er synd, fordi det er sjovt og givende for både elever og lærer. Der er mange muligheder for variation i det, så det ikke bliver kedeligt. Det er nemt at differentiere niveaumæssigt, og det er meget konkret og vedkommende for eleverne, hvilket især er en stor fordel for de mere praktisk begavede.

Der er rigtig mange forskellige måder at arbejde med portfolio på. Der ligger massevis af materiale på nettet, man kan blive inspireret af. Se f.eks. følgende hjemmeside, der er lavet for produktionsskoleverdenen, og dermed tager udgangspunkt i det praktiske arbejde på forskellige værksteder: www.portfolie.dk.

Når man arbejder med portfolio, så er følgende punkter nøgleord:

- systematisk samling af elevarbejder
- udvælgelse
- dokumentation af progression

En samling af elevarbejder er svært på et praktisk arbejdende værksted, hvor der foregår en autentisk produktion til rigtige kunder – produkterne bliver jo afleveret, lige så snart de er færdige. Og det er svært for eleven at udvælge det ene eller andet produkt til sin portfolio, når det ikke længere er til stede, ligesom det er svært at dokumentere, at man bliver bedre til at lave tingene, når man ikke længere har gamle produkter at sammenligne med.

Det, der derfor virker bedst for mig, og som jeg derfor har valgt at skrive om her, er en form for billed-logbog, hvor produktionen på værkstedet bliver fastholdt via nogle billeder taget med et ganske almindeligt digitalt kamera. Disse billeder danner så efterfølgende grundlag for en undervisningsgang, hvor eleven udvælger, hvilke billeder han vil skrive om. Skrivearbejdet foregår på computeren efter en fast skabelon, så tekniske problemer ikke forstyrrer processen. Der kan skrives med skiftende fokus fra gang til gang, og eleven bestemmer suverænt selv, hvilke af de mange billed-logbøger han i sidste ende vælger at tage med i sin portfolio-mappe til evig eje og fremvisning.

I det følgende vil jeg prøve at beskrive, hvad der rent praktisk skal til for at arbejde med billed-portfolio og hvordan jeg konkret gør det. Dermed håber jeg måske at hjælpe andre undervisere i gang med denne form for portfolio-arbejde.

Hvad kræver det?

Hvad det kræver af læreren

Først og fremmest kræver arbejdet med portfolio et engagement, dvs. lyst, iverigdom og en vis stædighed fra lærerens side. Det er selve det at komme i gang, der er hæmskoen, for har man først det praktiske på plads, er resten ligetil, nemt og sjovt at arbejde med.

Læreren skal starte med at købe et kamera (mere om det i næste afsnit), som ikke skal deles med 17 andre, da det er meget vigtigt, at det er lige ved hånden, i opladet stand og ikke fyldt med andre folks billeder, så der ikke er plads til flere i kameraets hukommelse.

Derudover er det altafgørende, at læreren har – eller rettere tager sig – tid til ca. en gang om ugen at gå rundt på værkstedet for at tage billeder af elever, der arbejder med den igangværende produktion. Det er en rigtig god ide simpelthen at skemalægge disse "foto-runder", for så får man det gjort. Jo mere struktur og regelmæssighed der er over det, jo lettere bliver det at huske og håndtere. Også for eleverne, der sikkert stritter imod de første par gange, men som så vænner sig til at blive fotograferet og til sidst gerne selv vil være med til at bestemme, hvad der skal tages billeder af. Det at gå en sådan runde er allerede begyndelsen af i-tale-sættelsen af det, der sker på værkstedet. F.eks. når eleverne ikke lige kan huske, hvem produktets kunde var, hvor mange emner der egentlig skulle produceres, hvornår produktet skulle afleveres, eller hvorfor vinklen lige skulle være 30°. Så kommer der en hel naturlig samtale omkring alle disse vigtige ting.

Når man så er i gang med at tage billeder til portfolio-brug, skal man være opmærksom på nogle ting:

- Det er en fordel at have gjort sig klart, hvilket fokus den næste skrivegang skal have. Dvs. om man vil arbejde med navneord, udsagnsord, tillægsord, matematik, sikkerhed, værkstedets tekster eller noget helt andet. Dette fokus er nemlig meget rart at have indarbejdet i billederne fra starten.
- Det er ikke særlig vedkommende udelukkende at skrive om ting eller produkter. Det er med andre ord meget vigtigt at få eleverne selv med på billederne, og vel at mærke elever, der arbejder, og ikke nogen der poserer (det vil elever ellers typisk gerne i starten). Jo mere der sker på billederne, jo nemmere og mere interessante er de at skrive om bagefter.

- Væn dig til at have kameraet på dig så godt som hele tiden. Så kan du hurtigt hive det frem og tage et billede af næste trin i en arbejdsproces. Hvis det er dansklæreren, der tager billederne, kan man for det meste hurtigt rekonstruere de væsentlige dele af arbejdsprocessen, selv om billederne derved bliver lidt opstillede. Opgaven er at visualisere og senere beskrive processer/arbejdsopgaver/brug af værktøj, eller hvad man ellers har som fokus, og det kan eleverne hurtigt forstå.

Ud over, at man ved selv at tage billederne kan vælge sit fokus og indhold af dem, er der en helt unik sideeffekt ved at tage billederne: At eleverne allerede inden de kommer til skrive delen har tænkt over og formuleret processen i arbejdet med at fremstille det ene eller andet produkt. Ved at de gør det i forbindelse med billedtagningen, bliver man som lærer meget mere opmærksom på elevernes reelle kompetencer ift. til at forstå opgaverne ude på værkstedet, til at have overblikket over arbejdsprocessen og til at kunne i-talesætte hvad de laver og hvorfor. Og man bliver selv tvunget til at få styr på fagets fagord og -udtryk samt den matematik og økonomi, der indgår i opgaverne på værkstedet.

Når billederne så er taget, er det en stor fordel at gøre det til en vane straks at overføre dem til computeren, gerne automatisk ud på den server, som eleverne har adgang til. Så er det gjort, og billederne ligger klar til brug 15 minutter efter, de er taget. Og så er der ikke mere forberedelse til de skrive timer!

Og netop det er meget væsentligt at bemærke: Hvis strukturen er i orden, så tager det at gå rundt, fotografere og tale med eleverne samt overføre billederne til computeren faktisk ikke længere tid, end en grundig og individuel forberedelse alligevel ville have taget.

Hvad det kræver af teknik

Når man vælger at arbejde med billeder, er det første, man må have fat i, et digitalt kamera. De færreste lærere er særlig meget inde i teknik, så det gode er, at det behøves heller ikke. Køb kameraet på tilbud i et supermarked eller hos en elektronikforhandler. Vælg et kamera med mindst 7 megapixel, så bliver billederne meget skarpe og fine at arbejde med. For 800-1200 kr. kommer man langt. Ud over selve kameraet skal man investere i et hukommelseskort, så der kan tages billeder nok på én gang.

På kontoret sættes overførselsledningen i lærerens egen computer – og bliver dér som fast inventar. Det skal være nemt og ligetil at tilslutte kameraet, og det er det, når kameraet bare skal klikkes på en ledning, der ligger klar.

Dernæst er det en god ide at få lidt engangshjælp fra en computerkyndig person i huset. For når kameraet installeres på computeren, spørger den, hvor billederne skal lægges. Og her er det en rigtig god ide, hvis den kyndige person opretter et billedrev på skolens server. For billederne fylder meget rent hukommelsesmæssigt. Under dette drev opretter man så bare en mappe pr. værksted, hvor billederne automatisk bliver sat ind ved overførslen. En nem måde at holde styr på de mange billeder er, at de automatisk bliver gemt i en undermappe, der hedder den dato, de bliver lagt ind på (f.eks. 17-10-2010).

På nogle arbejdssteder er der af datasikkerhedshensyn vandtætte skodder mellem den server, skolens ansatte personale har adgang til, og den server, eleverne har adgang til. Her må læreren så, hver gang der er overført nye billeder, kopiere den nye mappe over på et USB-stik, og derfra over på elevserveren (hvor det også er en god ide at oprette et særligt billedrev). Dette er dog hverken svært eller særlig tidskrævende. Eleverne kan selvfølgelig også arbejde direkte fra USB-stikket, hvis man ikke har så mange elever, eller undervisningen foregår på computere uden adgang til en server.

Hvad det kræver af tid

Det kræver først og fremmest den tid, læreren bruger til at gå rundt på værkstedet og fotografere. Igen er det en rigtig god ide at tage billederne løbende. For

har man først misset at tage billeder løbende, tager det erfaringsmæssigt ca. 10 minutter at rekonstruere en hel arbejdsproces. F.eks. først måle, så save, så bore, så samle, så ..., og så til sidst det færdige produkt. Det er en god ide at tage 6-12 billeder af hver arbejdsproces/elev, gerne flere, hvis eleven har ideer til, hvad han vil have med på billederne.

Hele overførslen tager ikke lang tid. Man sætter maskinen i gang, og den overfører, mens man kan lave noget andet imens. Hvis billederne skal overføres via USB-stik til elevserveren/-computeren tager det selvfølgelig lidt længere tid.

De første par gange vil det hele naturligvis tage lidt længere tid, fordi det er nyt, men man bliver hurtigt bedre til at gøre det hurtigt og effektivt, f.eks. ved at sætte computeren til at overføre billederne, mens man går til frokost eller møde.

Udvælgelse

På værkstedet

Som ovenfor nævnt bliver eleven allerede ude på værkstedet spurgt, hvad han har arbejdet med i løbet af ugen, og hvad han mener, egner sig til at tage fotos af og skrive om i skriveundervisningen. Så allerede her udvælger han det, han synes er væsentligt/interessant. Her vises et eksempel på de billeder, en elev har bedt mig om at tage:

I skriveundervisningen

Alle de billeder, der er taget af en arbejdsopgave, ligger ved næste undervisningsgang tilgængelig for eleven på computeren. Han ser dem grundigt igennem og bliver så bedt om at udvælge de 3-6 billeder, han ønsker at skrive om.

Som før nævnt kan man arbejde med mange forskellige fokus, f.eks.

- fortæl, hvad du har lavet, og hvordan det blev lavet
- fortæl om de aktiviteter (udsagnsord), der sker på billederne
- fortæl om de personer, du har samarbejdet med. Hvordan gik dette samarbejde?

- fortæl om en typisk dag på værkstedet
- fortæl om, hvad du har lært på værkstedet i denne uge
- fortæl, hvad du skal bruge det, du lærer her, til
- fortæl, hvad der har været hhv. let og svært i denne uge
- fortæl, hvorfor du har valgt netop disse 4 billeder frem for de 7 andre, der var
- fortæl, hvad der gør, at du synes, det er godt/træls/hårdt/lærerigt/kedeligt at være på dit værksted
- fortæl om det produkt, du har lavet
- hvilken matematik har du haft brug for i dit arbejde i denne uge

Hvilket fokus, der vælges, afhænger af, hvor eleven er rent fagligt, personligt og socialt lige for tiden.

Nogle elever er selv i stand til at vælge fokus i deres skrivning, andre har større gavn af, at læreren vælger det for dem.

En gang imellem, f.eks. hver 4. måned, skal eleverne så tage alle deres logbøger frem fra mappen og se dem igennem. Så bliver de bedt om at udvælge et par stykker af dem til deres portfolio-mappe, som de får med, når de engang skal videre i uddannelse eller arbejde.

Kriterierne for denne udvælgelse kan også være forskellige, f.eks.

- vælg dem ud, som du har lært mest af
- vælg dem ud, som du har beskrevet bedst
- vælg dem ud, der er flottest
- vælg dem ud, du vil
- vælg én, fra hver måned
- vælg dem ud, du er mest stolt af

Arbejdet med den visuelle logbog (billedlogbog)

At skrive logbog i sprogundervisningen hjælper eleven med at i-tale-sætte det, der sker ude på værkstedet. "Mit sprog er min verden", siger et ordsprog, og det er virkelig sandt, at man ikke helt ved, hvad man gør og mener, før man selv har formuleret det. Det er også derfor, at det er videnskabeligt bevist, at det at undervise andre giver den bedste indlærings effekt overhovedet.

Mange elever har ikke et veludviklet, nuanceret sprog og er ofte ikke i stand til at sætte ord på det, de laver på værkstedet uden hjælp. Men de lærer det ret hurtigt, når man regelmæssigt skriver logbog med dem – hvor de selvfølgelig hjælpes med de ord og formuleringer, der volder dem besvær.

Det unikke ved at skrive til billeder fra værkstedet er, at eleverne skriver om sig selv og det, de har lavet i deres hverdag. Det gør opgaven meningsfuld og vedkommende. Og så er selve arbejdsformen også med til at motivere eleverne, fordi:

- den er konkret og visuel
- den hjælper eleverne til at huske
- eleverne finder ud af, at de kan noget og lærer noget
- eleverne får opmærksomhed
- eleverne får medindflydelse og medansvar

Mange elever er ikke særlig vant til at skrive, og har derfor ofte svært ved det formelle, f.eks. at sætte teksten op og inddele den i passende afsnit. Når vi skriver billed-logbog, er det indholdet af teksten, der er interessant, ikke det tekniske/opsætningen. De skal skrive for selv at forstå, ikke for at formidle til andre. Derfor benytter jeg mig af en fast skriveskabelon, som ses herunder.

Uge x på Århus Produktionsskole	
Navn:	Dato:
Værksted:	

Den er tilrettet mit eget behov, men ideen hertil er taget fra følgende hjemmeside:

www.fmb.dk/kompit/skabeloner.htm → Med billedet som udgangspunkt.

Den er lagt som fast, skrivebeskyttet skabelon på billedrevet ved siden af værkstedets billedmapper, hvorfra eleverne nemt og hurtigt kan hente den, når de ser billederne igennem.

Opgaven starter med, at eleverne må gemme skabelonen under eget navn tilføjet dagens dato (f.eks. Amir 171010), så de kan skrive i dokumentet. Derefter kopierer de deres udvalgte billeder ind i felterne til venstre og skriver i felterne til højre ud for hvert billede.

Husk at opdele logbogsskrivningen i 2 adskilte faser:

- **en forfatterfase**, hvor eleven koncentrerer sig om at forfatte, beskrive, finde på, skrive løs og udelukkende får indholdsmæssig sparring af læreren eller andre elever, f.eks. omkring hvor mange produkter der skulle laves, hvordan processens rækkefølge nu var, hvor meget det skulle koste kunden, hvad det nu hed, det med at lave skrå kanter (fræse).
- **en sekretærfase**, hvor elev og lærer sammen kigger på de mere formelle ting som stavefejl, formuleringer, sætningsopbygning, tegnsætning, ordvalg osv.

Eksempler på forskellige niveauer af billedlogbøger ses på de næste sider.

Uge 23 på Århus Produktionsskole	
Navn: xxxx xxxx	Dato: 050610
Værksted: køkken	
	Her tager jeg et brød til og skær salat på for jeg ska lave salat i dag
	For og skær slat ska jeg brug en kniv og de hænger her på væg
	Når jeg er færdi med salat skal jeg skær pålæg, fordi vi skal lave buffet i dag, det er fredag i dag

Det første eksempel, jeg har valgt at vise, er Amirs logbog fra uge 8-2010.

Denne logbog er valgt som eksempel på, hvordan en første gangs logbog af en sproglig/boglig svag elev, der kun har været på værkstedet i 4 uger, typisk ser ud.

Amir har gået 9 år i den danske folkeskole og har set i forhold til det et forbavsende lille ordforråd. Mundtligt klarer han sig, hvis emnerne ligger inden for almindelige samtaleemner, men lige så snart man kommer uden for hverdags sproget, står han af.

Han siger om sig selv, at "det der med at læse og skrive i skolen, det var ikke lige mig", og har da også store problemer med det danske skriftsprog. Han har meget svært ved – og brugte lang tid – på at formulere bare én sætning til hvert billede. Billederne sætter han i en ret vilkårlig rækkefølge, der ikke i sig selv fortæller en historie (f.eks. om, hvordan man bager boller/brød).

Fokus har for Amir ligget på

- at få Amir til at skrive så meget som muligt – med det klare krav, at det skal handle om det, han laver på billederne.
- at få Amir til at bruge nogle af de udsagnsord, der hænger sammen med det, han laver på billederne (ælte, lave, tage ud, veje, skære). Mens jeg tog billederne, talte vi om, hvad de forskellige ting, man

gør, hedder. Det vidste han overhovedet ikke – han brugte kun udsagnsordene "lave" eller "ligge" – om alting. Han bruger da også "ælder" (stavet forkert, men pyt med det i første omgang), "tager ud", "vejer" og "skærer", men husker f.eks. ikke, at man "former" bollerne og "hælder" melet i skålen. Der er meget at arbejde med.

- at skrive hele sætninger og ikke kun enkeltord, som han plejer.
- vi har talt en del om, at han kan starte sin skriveproces med at skrive det ned, som han ellers ville have sagt mundtligt – og det lykkes faktisk fint for ham.

Amir trænger i den grad til at øve sig i at sætte ord på det, han laver i køkkenet. Han skal have sit ordforråd udvidet med alle de ting, han arbejder med, og de udsagnsord, der beskriver det, han laver.

Billederne er en stor støtte for ham i hans skriveproces, da han ved hjælp af dem kan huske dagens forskellige gøremål. De næste gange vil jeg arbejde på at få ham til at skrive mere til hvert billede, f.eks. ved at han skal forholde sig til mængder (hvor mange brød/boller der skal laves), benævne de ting og/eller de ingredienser, han bruger til at lave sit produkt eller ved at lade ham sige noget om, hvordan det var at samarbejde med hans makker.

**Uge 8 på
Århus Produktionsskole**

Navn: Amir

Dato: 240210

Værksted: Køkken

Mig og Edward ælder dejen her.

Her laver mig og Edward morgen bollerne.

Her tager vi dejen ud på bordet.

Uge 8 på Århus Produktionsskole

Navn: Amir

Dato: 240210

Værksted: Køkken

Her vejer vi melet.

Her ligger vi melet ind i røremaskine.

Her skære jeg dejen. Nu er vi ved a lave brødet til frokersten.

Den næste elev, jeg har valgt at vise en logbog fra, er Mohamed.

Mohamed har været på køkkenværkstedet i nogle måneder. Han har ingen problemer med at sætte billederne i den rigtige rækkefølge. Han forstår sin opgave på værkstedet og har ikke svært ved at løse den. Men han har rigtig svært ved at formulere sig på dansk, finde de rigtige ord og lave hele sætninger. Det gælder for så vidt både mundtligt og skriftligt.

Når jeg ser på Mohameds logbog, bider jeg især mærke i følgende ting:

- han starter alle sine 6 felter med "her" (4 af dem med "her står jeg og ...")
- han har store problemer med at sætte udsagnsordene i den rigtige tid.
- han laver en del stavfejl.
- han husker dog navnene på alle de 3 grøntsager, han lavede salat af – endda romainesalaten, som vi faktisk snakkede en del om, da jeg tog billederne.

Mohamed skal skrive en hel del billedlogbøger, for øvelse gør mester, og han er faktisk kvik nok og husker godt. Han vil have godt af at arbejde en del med (køkken-) udsagnsord i undervisningen – og tingenes navne. Og han skal lære at bruge stavkontrollen, når han skriver. Ellers er det bare at klø på og stille og roligt udvide det antal sætninger, han skal skrive til hvert billede.

Jeg vil også gøre noget ud af at få Mohamed til at forholde sig til sin egen læring i hans fremtidige logbøger. Det tror jeg, han vil kunne og vil have gavn af. Han er i stand til at reflektere og har behov for at opleve, at han virkelig lærer mange ting (både praktisk og sprogligt) ved at være på køkkenværkstedet. Da han har et ønske om at være kok, er det meget vigtigt at udvide hans faglige ordforråd og begrebsforståelse.

Uge 8 på Århus Produktionsskole

Navn: Mohamed

Dato: 240210

Værksted: Køken

Her på billede vis det, at jeg har lige hente vare.

Her står jeg, og er ved at tælle vare, om at han kom med det antal var som vi bestilt.

Her står jeg, og skær auark.

Uge 8 på Århus Produktionsskole

Navn: Mohamed

Dato: 240210

Værksted: Køken

Her står jeg, og skær tomater

Her står jeg, og er ved at skær romaine salat, og når jeg er færdig med min opgave, så hjælpe jeg de andre.

Her rør jeg ved det varme ret. Jeg kan ikke huske hvad den varme ret hed.
Formiddagen går meget hurtigt end men regn med, når men har noget og lave.

I den niveaumæssig gode ende ligger Milles logbog fra august 2009.

Mille har været over et halvt år på køkkenværkstedet og vil gerne uddanne sig til "noget med mad", som hun siger.

Hun er rimelig god til dansk, har et stort ordforråd og formulerer sig fint mundtligt. Hun har styr på, hvad det er, hun laver på værkstedet, hvad tingene hedder og i hvilken rækkefølge, man laver hvad. Men det halter noget med selvtilliden, og så er hun ikke vant til at skrive andet end sms'er, så det med at skulle formulere sig på skriftsprog er lidt svært for hende.

Hendes fokus er derfor:

- at skrive om noget, hun er god til – og nævne det eksplicit i logbogen.
Det klarer hun fint – hele 2 gange roser hun sig selv – selvom det var lidt grænseoverskridende for hende. Men det gjorde hende også stolt, for det er jo rigtigt nok, det hun skriver. Hun har bare aldrig været vant til at være stolt af noget, men her gik det op for hende, at hun faktisk var stolt af sine bageevner.
- at skrive så meget som muligt i hver af kasserne. Her er det en stor hjælp for Mille, at vi benytter skriveskabelonen, da skrivefeltene er relativt små og derfor synes overkommelige at udfylde. Bemærk, at hun i det sidste felt blev nødt til at udvide kassen nedad, da det hun ville skrive ellers ikke kunne være der.

- at skrive hele sætninger, der ikke altid starter med "jeg".
Vi har talt en del om, at man for at variere sit sprog bare kan bytte lidt rundt på sætningens forskellige dele. Det har hun åbenbart fanget, for hun starter slet ikke længere kun sine sætninger med "jeg".

Helt generelt er det lidt sværere at arbejde med billedlogbog, når man har med piger at gøre i stedet for drenge. Pigerne er simpelthen ofte enormt forfængelige, og de kan absolut have dage, hvor de slet ikke vil fotograferes, bare fordi de har en synlig bum, eller håret driller. Her er mit bedste råd at lade være med at presse dem eller også udelukkende fotografere arbejdsprocesserne på tæt hold, så man kun kan se deres hænder på billederne. Det er oftest også en god ide straks at vise pigerne hvert eneste af de billeder, man har taget, så de ved selvsyn kan se, hvad der er kommet med på billedet. Det kan man heldigvis meget let gøre ved digitalkameraer. Heldigvis går forfængeligheden dog oftest over efter et stykke tid med regelmæssige logbogs-fotorunder. Så lærer de, hvad det handler om, og er ikke længere bange for at blive udstillet.

Til situationer, hvor elever slet ikke vil fotograferes – og til hvis en elev har været syg eller i praktik – er det en god ide at opbygge et lager af almenlydige billeder f.eks. af nogle redskaber, af morgenmøder eller pauseaktiviteter, færdige retter eller hele holdet. De kan altid hives frem, når der ikke er andet at skrive om.

Uge 35 på Århus Produktionsskole

Navn: Mille

Dato: 260809

Værksted: Køkken

Her står alle de ting som jeg ska bruge til og bage boller med. Opskriften ligger forrest på bordet. Der ska faktisk mange ting i bollerne.

Vi bager friske boller hver dag, altså vi laver dem den ene dag og stiller dem i køleskabet natten over, så de kan hæve. Så bager vi dem først næste morgen, så de er varme til morgenmad.

Her putter jeg mel i dejen. Jeg kan se og mærke på dejen, hvornår der er kommet nok mel i.

Jeg bruger røremaskinen til og røre tingene sammen med. Det er meget lettere end hvis jeg skal gøre det med hænderne.

Når maskinen har rørt dejen sammen, hælder jeg den ud på et rent bord og ælter det sidste med hænderne. Det er hårdt arbejde for man skal ligge alle sine kræfter i.

Når dejen er æltet færdig, hviler den under et hvi-skestykke for at hæve indtil den har nået ca. dobbelt størrelse.

Uge 35 på Århus Produktionskole

Navn: Mille

Dato: 260809

Værksted: Køkken

Når dejen er færdig med og hæve, ælter jeg den igennem en gang til og så former jeg boller af den.

Jeg er ved at være god til det nu, så jeg kan lave to boller på én gang – en med hver hånd. Så går det hurtige at blive færdig.

Hver dag laver vi 5 plader med boller.

De skal pakkes ind i plastikposer og så stiller vi dem i køleskabet. Der står de så og koldhæver hele resten af dagen og natten med.

Jeg synes det er smart fundet på at stille glas mellem pladerne, så vi kan stable bollerne i køleskabet.

Næste morgen bager vi så bollerne i ovnen. Her tjekker jeg, om de er ved og være færdige. De skal kun have 8-10 minutter ved 200 grader.

Jeg har lært, at man kan mærke oven på bollerne, om de er færdige. De skal være lidt hårde i skorpen, altså sprøde.

Jeg synes vi laver nogen rigtig gode boller og jeg melder mig tit frivilligt til at bage. Nu har jeg også været på værkstedet i ret lang tid, og så kan jeg gøre det hel selv. Jeg bager også tit derhjemme, for jeg er god til det.